

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

ALOITA TÄSTÄ!

Täsmävinkit tuoreelle muskariopelle

TE -

Johanna Nylund

KIJä:

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma	
Työn tekijä Johanna Nylund	
Työn nimi Aloita tästä! Täsmävinkit tuoreelle muskariopelle	
Päiväys	16.04.2017
Sivumäärä/Liitteet	
Ohjaaja Anna-Maria Pekkinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Savonia-ammattikorkeakoulu	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö on opas aloittelevalle muskariopettajalle. Tekijä itse alkoi vetää musiikkileikkikouluryhmiä pienellä kokemuksella ja koki aloittamisen haastavaksi. Tämä opas on tehty muiden vastaavassa tilanteessa olevien auttamiseksi. Oppaan tavoitteena on antaa ohjeita niin tuntien suunnitteluun kuin myös lapsiryhmän ja vanhempi-lapsi-ryhmän ohjaamiseen. Oppaaseen on koottu käytännön vinkkejä koko vuoden ajaksi aina ryhmien muodostamisesta ja vanhempien infoviesteistä kevätjuhlan järjestämiseen. Tärkeimmät osiot opetuksen kannalta ovat tuntisuunnitelmapohjat, leikkiehdotukset eri-ikäisille lapsille sekä neuvot ongelmatilanteiden hoitoon. Oppaasta löytyy myös tietoa siitä, miksi musiikkileikkikoulussa käynti on lapselle hyödyllistä.</p> <p>Opas pohjaa suurelta osin tekijän omiin kokemuksiin musiikkileikkikoulun opettajan lyhyellä taipaleella. Opasta varten on myös haastateltu kolmea pitkän kokemuksen omaavaa musiikkileikkikoulun opettajaa; Sari Lajusta, Anu Laasonen-Vuorta sekä Annukka Knuutilaa. Nämä haastattelut vaikuttivat suuresti esimerkiksi tuntisuunnitelmapohjaan sekä valmiiseen tuntisuunnitelmaan, eri-ikäisten leikkivinkkeihin, osioon opettajan roolista kasvattajana ja osioon ongelmatilanteiden hoitamisesta. Lisäksi oppaan tekijä tutustui lapsen kehityspsykologiasta sekä musiikkileikkikoulun opettamisesta kertoviin kirjallisiin lähteisiin. Nämä vaikuttivat etenkin oppaan niihin osioihin, joissa puhuin musiikkileikkikoulun merkityksestä lapsen kehitykseen, sekä siihen, millaiset leikit sopivat millekin lapsiryhmälle.</p> <p>Opasta kommentoivat myös kolme musiikkileikkikoulun opettajaa, joilla on kokemusta omien ryhmien vetämisestä vain vuoden tai kahden vuoden ajalta. Heiltä kysyttiin sähköpostitse, olisiko oppaasta ollut apua heille opettamisen alkutaipaleella. Heillä oli myös mahdollisuus vaikuttaa oppaan lopulliseen sisältöön. Kommentit olivat positiivisia. He antoivat myös lisäehdotuksia muutamiin kohtiin, sekä varmistuksen siitä, että opas toteuttaa tavoitteensa ja tarjoaa hyödyllisiä vinkkejä kokemattomalle musiikkileikkikoulun opettajalle tai sijaiselle.</p> <p>Oppaan tekeminen on vaikuttanut myös tekijän omaan opettamiseen. Musiikkileikkikoulun opettajien haastattelut antoivat uutta näkökulmaa tuntien pitoon. Nykyään tekijä käyttää enemmän toistoa ja ottaa vähemmän uusia kappaleita tunneille mukaan, jolloin lapset oppivat kappaleet paremmin. Oppaan tehtyään tekijä kokee, että hänellä on myös enemmän keinoja lapsiryhmän hallintaan.</p>	
Avainsanat Musiikkileikkikoulu, varhaismusiikkikasvatus, opas, lapsiryhmä, vinkkejä, vanhempi-lapsi-ryhmä	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author(s) Johanna Nylund			
Title of Thesis Start here! – Useful tips for a new music playschool teacher			
Date	16.4.2017	Pages/Appendices	
Supervisor Anna-Maria Pekkinen			
Client Organisation /Partners			
<p>Abstract</p> <p>This thesis is a guide for a music playschool teacher with little to no experience. The author had found it difficult to start teaching music playschool groups with little experience, so they made this guide in order to help other new teachers in the same situation. The goal of this guide is to give practical tips for planning the lessons and tips on how to work well with children and their parents, so when the reader starts to teach their own groups or substitutes for someone, the job feels easier and less stressful. In the guide, there are tips for the duration of the whole year, from forming the groups to organizing the finishing party at the end of the year. The most important sections in the guide are about different kinds of songs and games for children, practical tips to manage different kinds of difficult situations with children, the finished lesson plan and the lesson planning sheet. There is also information about why it is important to teach music for children.</p> <p>This guide is based on the authors own short experience as a music playschool teacher. They also interviewed three music playschool teachers who have been teaching for over twenty years. The interviewed teachers are Sari Lajunen, Anu Laasonen-Vuori and Annukka Knuutila. These interviews have had a great impact on the thesis, especially on the lesson planning sheet and the finished lesson plan. They were also the inspiration and the source in the section about suitable games for different aged children and the section about teachers’ role in childrens’ development. In addition, the author has found information for the thesis from books about child’s development and books about teaching music playschool groups. These sources have had a great role in the thesis, especially in the section about the importance of music playschools on a child’s development.</p> <p>Three music playschool teachers were asked for comments about the nearly-finished guide. These teachers have had only one or two years of experience as a music playschool teacher. The guide was sent to them via email, and they were asked if it would have been helpful for them when they first started teaching. They also had a chance to give suggestions regarding the content of the guide. Their comments were positive. They also gave a few suggestions for the guide and the confirmation that the guide is helpful to new teachers and has therefore reached its goal.</p> <p>Making this guide has also had an impact on the author’s own teaching skills. The interviews of the music playschool teachers gave a new perspective for their own lessons. After the interviews fewer songs have been used per lesson, and there have been more varied ways to teach the songs to the children. The author also feels that now they have better abilities to control a group of small children.</p>			
<p>Keywords Music playschool, guide, children, teaching</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	MUSIIKKILEIKKIKOULU OSANA LAPSEN KEHITYSTÄ	7
2.1	Lapsen sosiaaliset taidot.....	7
2.2	Lapsen kognitiiviset taidot	7
2.3	Lapsen motoriset taidot.....	8
3	OPETTAJAN VASTUU MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA.....	9
3.1	Turvallisuus.....	9
3.2	Vastuu oppimisesta	9
3.3	Opettaja kasvattajana	9
3.4	Kouluttautuminen musiikkileikkikoulun opettajaksi	10
4	OMAT KOKEMUKSENI OPPAAN POHJANA	11
4.1	Alkuvaikeudet	11
4.2	Ryhmätuki	12
5	HAASTATTELUT	13
5.1.1	Sari Lajusen haastattelu 5.4.2017	14
5.1.2	Anu Laasonen-Vuoren haastattelu 5.4.2017	15
5.1.3	Annukka Knuutilan haastattelu 6.4.2017.....	16
5.2	Haastattelujen vaikutus opinnäytetyöhön ja omaan opetukseen.....	18
6	KOMMENTIT LYHYEN AIKAA OPETTANEILTA MUSIIKKILEIKKIKOULUN OPETTAJILTA	19
6.1	Alina Salmen kommentit 10.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen	19
6.2	Laura Kännisen kommentit 18.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen.....	19
6.3	Iiris Rissasen kommentit 17.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen	19
7	KIRJALLISET LÄHTEET.....	20
8	OPPAAN SISÄLTÖ JA TAVOITE	21
8.1	Oppaan tavoite	21
8.2	Esipuhe ja sisällysluettelo	21
8.3	Musiikkileikkikoulu pähkinänkuoressa ja tavoitteet	21
8.4	Käytännön asiat ennen tuntien alkamista.....	21
8.5	Tuntien sisältö	21
8.6	Tuntisuunnitelmapohja ja valmis tuntisuunnitelma	22
8.7	Vanhempien kanssa toimiminen ja opettajan rooli tunneilla	22

8.8 Päätösjuhlien järjestäminen	22
8.9 Musiikkileikkikoulussa käytettävät soittimet.....	22
9 POHDINTAA.....	23
LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	24
LIITE 1 – ALOITA TÄSTÄ! – TÄSMÄVINKIT TUOREELLE MUSKARIOPELLE	25

1 JOHDANTO

Musiikkileikkikouluopetus on suosittua ympäri Suomen. Opetusta tarjotaan monenikäisille lapsille, vastasyntyneestä aina alakouluikäisiin asti. Joissakin paikoissa järjestetään myös masumuskareita odottaville äideille. Itse aloin vetää musiikkileikkikouluryhmiä hyvin pienellä kokemuksella. Minulla oli teoriataustaa Savonia-ammattikorkeakoulun varhaiskasvatuksen kurssilta, mutta harjoittelun lisäksi käytännön kokemusta vähänlaisesti. Koin aloittamisen haastavaksi ja voimia vieväksi, sillä minulla ei ollut valmiita tuntisuunnitelmia eikä leikkejä tai loruja varastossa. Samanlaisia kokemuksia olen kuullut useammaltakin opiskelukaveriltani. Siksi päätin tehdä opinnäytetyönäni oppaan aloittelevalle musiikkileikkikoulun opettajalle. Uskon, että tämä opinnäytetyö tulee hyödyttämään lähinnä ensimmäistä kertaa omia musiikkileikkikouluryhmiä vetäviä, vastavalmistuneita opettajia sekä musiikkileikkikouluissa sijaisuuksia tekeviä opiskelijoita.

Oppaan ideana ei ole antaa kokonaisvaltaista tietämystä aiheesta, vaan auttaa opettaja alkuun urallaan. Oppaasta löytyy tuntisuunnitelmapohja helpottamaan omien tuntisuunnitelmien tekoa, valmis tuntisuunnitelma ensimmäiselle tunnille, esittelyjä yleisistä musiikkileikkikouluosoittimista, muutamia leikkejä ja loruja sekä käytännön vinkkejä niin leikkien suunnitteluun kuin lasten ja vanhempienkin kanssa toimimiseen. Listaam myös mahdollisia ongelmatilanteita ja vinkkejä, kuinka suoriutua niistä sujuvasti. Oma kokemukseni on vielä suppea, sillä olen opettanut vasta yhden lukuvuoden verran neljää musiikkileikkikouluryhmää. Siksi olen perehtynyt aiheeseen lukemalla paljon kirjallisuutta lapsen kehitysvaiheista sekä musiikkileikkikoulun opettamisesta ja haastatteleamalla pitkän kokemuksen omaavia musiikkileikkikoulun opettajia. Lisäksi esittelin oppaan kolmelle musiikkileikkikoulun opettajalle, jotka ovat vetäneet omia ryhmiä vasta vuoden tai kaksi, ja kysyin kommentteja ja toiveita oppaasta. Tavoitteenani oli koota opas, jonka avulla kokematonkin muskarinvetäjä osaa tehdä hyvät ryhmäjaot, toimivat tuntisuunnitelmat ja osaa asettaa ryhmilleen sopivat oppimistavoitteet koko vuoden ajalle.

Opas on muotoutunut pikkuhiljaa. Siihen vaikuttivat suuresti lukemani kirjallisuus, mutta etenkin musiikkileikkikoulun opettajien haastattelut. Haastatteluissa sain paljon ideoita ja tietoutta, sekä uutta näkemystä omaakin opettajuuttani ajatellen. Opinnäytetyön arvioinnissa oppaan osuus on 60% ja raportin osuus 40%.

2 MUSIIKKILEIKKIKOULU OSANA LAPSEN KEHITYSTÄ

Musiikkileikkikoulun opettajan on tärkeä tietää, miksi varhaismusiikkikasvatus on tärkeää. Vanhempia kiinnostaa, miksi he toisivat lapsensa muskariin. Miksi tulla 4-kuukautisen vauvan kanssa muskariin, jos lapsi hädin tuskin kestää hereillä koko tunnin ajan? Onko siitä lapselle jotain hyötyä? Vastaus: kyllä on.

Jo raskausaikana lapsi kuulee ympäristöään kohtuun, sillä aistit alkavat kehittyä jo ennen lapsen syntymää. Hän kuulee musiikin, jota ulkopuolella soitetaan, ja tunnistaa äidin äänen, äidin laulun. Lapsi on huimaa vauhtia kehittyvä olento, joka imee ja omaksuu niin paljon kuulemaansa kuin suinkin ehtii. Jo sylivauvalle muskarissa käymisestä on paljon hyötyä sosiaalisten, kognitiivisten ja motoristen taitojen kannalta. (Kivelä-Taskinen 2008, 12-13)

2.1 Lapsen sosiaaliset taidot

Muskari on monelle lapselle ensimmäinen paikka, jossa hän kohtaa monta tuntematonta lasta kerralla ja saa ensimmäiset kokemuksensa ryhmässä toimimisesta.

Muskarissa lapsi oppii mm. oman vuoron odotusta, tervehtimistä, kiittämistä, yhteistyötaitoja ja muiden huomioon ottamista. Muskarissa kehittämisen kohteina ovat myös oman vastuun ottaminen, arkojen lasten rohkaiseminen, levottomien oppijoiden energian kanavointi, ryhmän kanssa yhdessä tekeminen ja sopetuminen ryhmään ja sen sääntöihin. (Perkiö 2010, 12)

2.2 Lapsen kognitiiviset taidot

Lapsi on älykäs. Hän omaksuu nopeasti uusia asioita. Kun tunneilla toistetaan paljon samaa lorua, alkaa lapsi muistaa lorun, ja tunnistamaan sen sykkeen. Hyvin pienestä pitäen lapsi alkaa toistaa lorun sanoja. Sanavarasto kertyy, puheen tuotto nopeutuu. Keskittymiskyky paranee huomaamatta, kun soitetaan mielenkiintoisia soittimia, joita saa rauhassa tutkia.

Muskarissa tutustutaan eri aihepiireihin, opetellaan tunnistamaan eläimiä ja matkimaan niiden ääniä leikin keinoin. Oppiminen on hauskaa, ja lapsi oppii nauttimaan uuden oppimisesta, ja saa osaamisen kokemuksia. Lisäksi muskarissa lasta kannustetaan myös mielikuvituksen kehittymiseen, omien ratkaisujen löytämiseen sekä tietenkin musiikin elementtien ymmärtämiseen (Perkiö 2010, 12).

2.3 Lapsen motoriset taidot

Muskariin kuuluu oleellisesti myös musiikkiliikunta. Lauluihin ja loruihin yhdistetään liikkeitä ja tanssia, joiden avulla kehonhahmotus paranee. Soittaessa harjoitetaan hienomotoriikkaa, sormet oppivat uudenlaista liikettä ja kädet uudenlaisia tarttumaotteita. Tilanhahmotus kehittyy ja lapsi oppii hahmottamaan suuntia. (Perkiö 2010, 12)

Jo pieni vauva hyötyy motoriikan harjoittamisesta, kun opetellaan avaamaan sormia ja liikuttamaan raajoja. Noin neljän kuukauden iässä vauvoilta alkavat hävitä automaattiset refleksit, ja reagointi muuttuu tahdonalaiseksi. Tätä prosessia on hyvä auttaa erilaisin motoriikkaa harjoittavin leikein. (Kivelä-Taskinen 2008, 20-21)

Lasten kasvaessa liikkumisen tarve ja kyky lisääntyvät, liikkeet muuttuvat haastavammiksi, harjoitellaan pomppimista, laukkaa ja tehdään leikkejä, joissa tasapainoaisesti kehittyy. Muskarissa käytetään liikettä osana tuntia yhä enenevässä määrin. Muskariin tullessaan lapsi kehittää motoriikkaansa vaihtamalla musiikkileikkien lomassa.

3 OPETTAJAN VASTUU MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA

3.1 Turvallisuus

Lapsi-vanhempi-ryhmissä lasten turvallisuus on vanhempien vastuulla. Tästä on hyvä muistuttaa myös vanhempia. Opettaja toimii leikkien ohjaajana, mutta totta kai suunnittelee leikit niin, että vaaratilanteilta vältytään. Kolmivuotiaasta ylöspäin lapset tulevat muskariin ilman vanhempia, jolloin vastuu turvallisuudesta on opettajalla. Leikit tulee suunnitella niin, että vaaratilanteita ei pääse syntymään. Vanhempia on ohjeistettava varmistamaan, että lapsella on jalassaan tossut tai jarrusukat. Myös luokkatila tulee järjestää niin, että teräviä kulmia tai liikkuvia mattoja olisi mahdollisimman vähän loukkaantumisten välttämiseksi. On myös pidettävä tuntitilanne hallinnassa.

Jos lapset intoutuvat juoksentelemaan ympäriinsä ja meno yltyy vallattomaksi, on peli laitettava poikki. Paras tapa on ohjata lapsia leikin kautta, mutta on tärkeää, ettei opettaja pelkää rajojen asettamista, vaan uskaltaa myös käyttää auktoriteettiaan tarvittaessa (Knuutila 2017).

3.2 Vastuu oppimisesta

Opettajan vastuulla on miettiä ryhmän tavoitteet koko vuodelle sekä jokaiselle tunnille, ja suunnitella leikit niiden mukaan.

Lapsen kokemus musiikkileikkikoulusta on opettajan vastuulla. On tärkeää suunnitella leikit vaikeusasteeltaan sopiviksi, jotta lapsi kokee osaavansa, mutta ei tylsisty. Musiikkisuhdetta tulee vaalia, ja tuoda tunneille iloa ja elämyksiä kokemuksellisuuden kautta.

3.3 Opettaja kasvattajana

Opettaja ei ole vain ohjaaja. Opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen käytökseen, ymmärrykseen ja ajattelutapaan positiivisesti tai negatiivisesti. Kuten Anu Laasonen-Vuori (2017) haastattelussa totesi, oma esimerkki on tärkein. Tämä kulkee käsi kädessä Sari Lajusen (2017) mietteiden kanssa: käytöstapoja kuuluu opettaa, ja ne tulevat opituksi, kun niitä käyttää itse. "Sanotaan ole hyvä, kun annetaan soitin ja kiitetään, kun oppilas ojentaa jotakin. Tervehditään ja hyvästellään."

Annukka Knuutilan (2017) mukaan opettajan pitää olla mukana suurella sydämellä. "Jos levottomasti käyttäytyvä lapsi alkaa ärsyttää, kysyn itseltäni olenko syönyt tarpeeksi, olenko väsynyt, onko minulla liikaa töitä. Aina pitää muistaa, että edessä on ihmeellinen ihmistaimi". Mielestäni ohje on hyvä. Vaikka lapsi kuinka koittaisi saada reaktiota aikaiseksi, opettajan on pysyttävä tilanteen yläpuolella. Lapsi kaipaa rajoja tunteakseen olonsa turvalliseksi, ja opettajan on ne osattava asettaa.

3.4 Kouluttautuminen musiikkileikkikoulun opettajaksi

Musiikin varhaiskasvatusta voi opiskella eri koulutustasoisesti ympäri Suomea. Musiikkileikkikoulun opettajan pätevyyden voi opiskella yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa. Työtä oppii tekemällä, kokemuksen kautta, mutta vankka teoriapohja ja ohjattu harjoittelu antavat ammattiin tärkeät eväät. Jos tahtoo opettaa musiikkileikkikoulussa päivätyökseen, on eduksi hankkia mahdollisimman kattava koulutus, jonka pohjalta on helppo lähteä kartuttamaan kokemusta työelämässä. Lapsen kehityspsykologiasta ja myös yksityiskohtaisemmin musiikkileikkikoulussa opettamisesta löytyy erittäin paljon materiaalia kirjastoista ja kirjakaupoista, joten jos kouluttautuminen jossakin oppilaitoksessa on syystä tai toisesta haastavaa, tieto- ja taitotasoaan on mahdollista kartuttaa myös itsenäisesti. Hyviä materiaaleja ovat muun muassa Musiikkiliikunnan käsikirja 1 ja 2 (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2010).

Myös muiden opettajien tunteja seuraamalla oppii valtavasti. Itse olen käynyt sekä opintoihini liittyen että opintojeni ulkopuolella seuraamassa eri-ikäisten muskaritunteja, ja joka kerta saan uusia ideoita, leikkejä ja toimintatapoja, joita voin soveltaa omassa opetustyössäni.

4 OMAT KOKEMUKSENI OPPIAN POHJANA

Syksyllä 2016 aloin vetää neljää musiikkileikkikouluryhmää. Kaksi ryhmistä oli 1-vuotiaiden ryhmiä, yksi oli vauvaryhmä ja neljäs ryhmä oli perheryhmä, jossa oli kaksi lasta perhettä kohden. Jokaisessa ryhmässä olivat mukana myös lasten vanhemmat. Lisäksi olen sijaistanut 2-3-vuotiaiden, 3-4-vuotiaiden ja 4-6-vuotiaiden ryhmiä sekä pitänyt muskarihetkiä myös erilaisten tapahtumien yhteydessä. Kolme vuotta sitten olin mukana esittämässä Ruma Ankanpoika -musiikkisatua, joka oli Laura Kännisen ja Aino-Reeta Hyvösen opinnäytetyö. Musiikkisatua esitettiin päiväkodeissa ympäri Kuopiota. Tätä ennen aiempaa kokemusta lasten kanssa toimimisesta minulla oli vain kahden viikon TET-harjoittelusta, jonka suoritin 16-vuotiaana päiväkodin esikouluryhmässä.

Savonia-ammattikorkeakoulussa olen käynyt kursseja varhaismusiikkikasvatuksesta. Niistä olen saanut apua musiikkileikkikoulun opettajana toimimiseen, mutta osa opitusta oli jo hieman unohtunut, kun aloin vetää omia ryhmiä, sillä kurssien käymisestä ehti olla väliä yli vuosi. Paljon olen kerrannut ja ottanut itse selvälle tämän vuoden aikana.

4.1 Alkuvaikeudet

Oma haasteensa oli ryhmien muodostaminen. Jos muodostetaan alle vuoden ikäisten ryhmiä ja 1-vuotiaiden ryhmiä, missä menee raja? Kannattaako 10-kuukautisen olla vielä vauvaryhmässä, jossa moni on vasta 4-kuukautinen, vai siirtyä jo 1-vuotiaiden ryhmään, josta taas löytyy lähempänä kahden vuoden ikää olevia? Kysymys ratkesi sillä, että lapsi ja vanhempi kokeilivat, kumpi ryhmä sopii paremmin.

Haastavinta oli mielestäni tuntisuunnitelmien teko. Mitä 1-vuotias kykenee tekemään? Mitä tehdä perhemuskarissa, kun lasten ikähaitari on 0-4v? Kävin seuraamassa muiden opettajien tunteja, joista sain ideoita omiin tunteihini. Etsin käsiini laulukirjoja ja lapsen kehitysvaiheita käsitteleviä kirjoja sekä hyviä lasten levyjä. Niistä valitsin hauskoja teemoja ja aloin koota toimivaa tuntisuunnitelmaa. Kokeilemisen kautta löysin sopivia leikkejä ja lauluja ja homma helpottui. Aluksi vaikeutena oli löytää rauhaa tunnin pitämiseen. Leikit oli nopeasti vedetty, uusia piti heittää hatusta, ja tuntien jälkeen opettaja kulki hikisenä kotiin. Onneksi jo muutaman kerran jälkeen aloin oppia tuntien rauhoittamista ja pystyin keksimään enemmän tapoja, joilla toistettiin samaa laulua tai leikkiä eri muodoissa. Lapset oppivat helpommin, kun lauluja toistetaan tarpeeksi, ja myös tuntisuunnitelmien tekeminen on helpompaa, kun uusia lauluja tarvitsee opetella vähemmän. Ryhmän hallinnassa minulla ei ollut suurempia ongelmia, sillä vanhemmat pitivät siitä enimmäkseen huolen. Sijaistaessa taas olen itse joutunut ottamaan enemmän kurinpitäjän roolia, jotta lasten innostus pysyy aisoissa. Kokemuksen myötä ryhmänhallintakeinoja on kertynyt koko ajan lisää, sekä silmää siihen, minkälaiseen tilanteeseen kannattaa puuttua ja millaiseen ei. Pieni lapsi ei jaksa pysyä pitkään paikallaan. Jos esimerkiksi soitetaan, ja yksi lapsi käy välillä kävelemässä kierroksen, mutta palaa aina takaisin eikä se häiritse muita, on tilanteeseen turha puuttua, vaan antaa lapsen olla vapaasti.

4.2 Ryhmätuki

Minua auttoi syksyllä suuresti teetuokiot, joita pidimme Alina Salmen ja Laura Kännisen kanssa. Laura alkoi vetää omia ryhmiään pari vuotta sitten, ja Alina tänä syksynä. Ideoimme yhdessä leikkejä, kerroimme, mitkä olivat toimineet ja mitkä eivät ja ennen kaikkea annoimme ja saimme vertaistukea.

Koin opettamisen aluksi raskaana, vaikka opetin vain päivän viikossa. Muutos olisi ollut erittäin suuri, jos olisin alkanut vetää useampaa ryhmää monena päivänä, sillä tuntien pito vaatii jatkuvaa keskittymistä ja reagointikykyä. On kyettävä ottamaan lasten ideat vastaan sekä muokkaamaan leikkiä kesken tunnin, jos se ei toimikaan. Oli suuri tuki, kun pystyin jakamaan pohdintoja sekä onnistumisen ja epäonnistumisen tunteita muiden kanssa.

Opinnäytetyötäni varten haastattelin kolmea opettajaa, joilla on monen vuoden kokemus musiikkileikkikoulussa opettamisesta. Kysyin heiltä omia kokemuksia musiikkileikkikouluryhmien opettamisesta, muun muassa tuntien suunnittelusta, ryhmänhallinnasta ja vanhempien kanssa toimimisesta.

Tietoa haastatteluun valmistautumisesta sekä tutkimusmenetelmän valitsemisesta löysin Henri Räsänen HAMK:lle tekemästä kirjoituksesta Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät sekä Kajaanin ammattikorkeakoulun sivuilta. Haastattelumenetelmänä käytin teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelu: kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä ei ole määritelty (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017). Tarkemmin kuvailtuna puhun puolijäsentelemättömästä haastattelusta, jossa kysymykset ja vastaajat ovat ennalta suunniteltuja, mutta vastaaminen on erittäin vapaata (Räsänen 2014, 25).

Haastatteluilla keräsin kvalitatiivista tietoa, eli kyselin opettajien omia näkemyksiä, esitin avoimia kysymyksiä ja käytin heiltä saamiani vastauksia hyväksi tässä työssä. Koin tämän hyväksi lähestymistavaksi, koska näin heillä oli vapaus vastata, ja pystyin muokkaamaan kysymyksiä haastattelun edetessä. Mielestäni tässä aiheessa kvantitatiivinen tutkimus (faktoihin ja numeroihin pohjautuva) ei olisi tuottanut samaa tulosta, sillä silloin haastattelut olisi käyty objektiivisesta näkökulmasta eli melko yleisellä tasolla. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla sain haastatteluista subjektiivisia, eli nimenomaan opettajien omaan kokemukseen pohjautuvia. (Räsänen 2014, 4 - 5)

Haastatteluihin valmistauduin tekemällä haastatteluoppaan eli laatimalla haastattelukysymykset (Räsänen 2014, 29). Seuraavaksi avaan haastattelujen sisältöä. Kaikkia vastauksia en kirjoita auki, vaan keskityn niihin, jotka vaikuttivat opinnäytetyöhöni.

Haastatteluopas:

1. Kuinka kauan olet opettanut?
2. Mikä tuntui alkuun haastavalta, mikä helpolta?
3. Suunnitteletko tuntisi etukäteen?
4. Mikä on sopiva määrä leikkejä/lauluja 45/30 min tuntiin?
5. Miten monta kertaa kertaat leikin/lorun yhdellä tunnilla? Miten monella tunnilla on sama laulu?
6. Mikä on paras leikki/leikkityyppi eri ikäisten kanssa?
7. Miten asetat tavoitteet? Hyviä tavoitteita 0-2-vuotiaiden ryhmille?
8. Millaisia haasteita on lapsiryhmän hallitsemisessa? Vinkkejä levottomiin ryhmiin?
9. Millaisia haasteita ilmenee vanhempi-lapsiryhmissä?
10. Kenen vastuulla turvallisuus on? Minkä verran puutut turvallisuusasioihin vanhempi-lapsiryhmissä?
11. Oletko kokenut haastavia tilanteita, kuinka hoidit/toivot että olisit hoitanut?
12. Mikä on tärkeää opettajan roolissa kasvattajana?

13. Onko vinkkejä kevät/joulujuhlan järjestämiseen?

14. Mikä on parasta tässä työssä?

5.1.1 Sari Lajusen haastattelu 5.4.2017

Sari Lajunen on koulutukseltaan lastentarhaopettaja sekä varhaismusiikkikasvatuksen opettaja (Musiikkipedagogi AMK). Hän on opettanut Kuopion konservatoriossa musiikkileikkikouluryhmien lisäksi myös viulunsoittoa nuorille oppilaille. Lajunen on opiskellut muun muassa Soili Perkiön johdolla. Perkiö oli hänen sanojensa mukaan opettajana parasta ykköslaataa, ja he vieläkin tapaavat toisinaan.

Seurasin kaksi Lajusen opettamaa musiikkileikkikoulutuntia, jonka jälkeen haastattelin häntä. Kysyin Lajuselta kaikki kysymykset haastatteluoppaastani. Tämä oli haastatteluista ensimmäinen, joten huomasin myös, mitkä kysymykset olivat olennaisia ja mitkä vähemmän olennaisia oppaani kannalta. Oman ammattitaitoni kehittämisen kannalta koin kaikki kysymykset tärkeiksi.

Haastattelu oli hyvin vapaamuotoinen. Keskustelimme paljon opettamisesta ja jaoin myös omia kokemuksiaani. Sarilta sain hyviä vinkkejä erilaisiin leikkeihin, jotka toimivat vanhempi-lapsi-ryhmissä, ja niitä olen liittänyt myös osaksi tekemääni opasta. Lajusen mielestä vanhempi-lapsi -ryhmissä tärkeää on vanhempien innostaminen. Vanhemmat täytyy saada leikkiin mukaan ja pitämään hauskaa lapsensa kanssa. Tähän auttaa myös se, että joissakin leikeissä etsitään oma paikka lapsen kanssa luokkatilassa, ja keskitytään siellä kahdenkeskiseen puuhaan. Näin vanhemmat eivät jatkuvasti vilkuile ympärilleen, mitä muut puuhaavat, ja pääsevät helpommin mukaan lapsen maailmaan. Toistoja on hyvä tehdä paljon, sillä laulu menee kotiin asti vasta, kun vanhempi osaa sen. Parhaat laulut ovat sellaisia, joissa musiikki on aikuisillekin tarttuvaa. Lajunen kertoo, että pienikin lapsi imee itseensä kaiken. Vaikka lapsi tunnilla vain vaeltelee, saattaa hän kotona osata laulaa kaikki muskari-laulut. Syylilapsille kaikenlaiset kehon sivityt ovat tärkeitä, ja se, että musiikki tuntuu koko kehossa, esimerkiksi vanhemman sylissä istuen vanhemman liikkeessä.

Lajunen suunnittelee tuntinsa hyvin. Tavoitteita hän ei enää mieti erikseen, sillä kokemusta on jo niin paljon, että tavoitteet ovat automaattisesti tuntisuunnitelmissa mukana. Joka tunti ainakin osa lauluista on samoja kuin edellisellä tunnilla, etenkin, jos teema pysyy samana. Samaa teemaa saattaa tunnilla olla montakin viikkoa. Hän kertoo, että teemat tunneilla pysyvät melko samoina vuodesta toiseen, sillä moni teema liittyy vuoden kierto. Pääsiäiseen, joulun ja eri vuodenaikoihin liittyvät tunnintunnit kuuluvat asiaan.

Haasteena opettamisen alkutaipaleella oli nimenomaan tuntien suunnittelu sekä materiaalien halluunottaminen. Lauluja ja loruja on todella paljon ja materiaalia tulee jatkuvasti lisää. Kokemuksen myötä hän oppi tunnistamaan, millaiset laulut ovat toimivimpia. Hän kertoi, että edelleen pitää pysyä kärryllä siitä, mitä lasten maailmassa tapahtuu. Tällä hetkellä esimerkiksi Frozen-elokuvista tutut hahmot ja laulut ovat hyvin pinnalla ja lapsille rakkaita.

Lajunen painottaa, että tunneilla tulee olla viipyilyaikaa kaikkien lasten kanssa, mutta etenkin vauvojen kanssa. Pienten lasten reaktioaika on pidempi, joten jotta kaikki informaatio menee perille, on annettava aikaa asioiden prosessointiin. Lapsilta myös saa paljon impulsseja, ja ne on tärkeää ottaa mukaan opetukseen. Lapsille tulee tunneilla tarjota myös kokemuksellisuutta, elämyksiä. Miltä tuuli tuntuu kasvoilla, minkä värinen aurinko on, ja muita tämän kaltaisia kokemuksia.

Lajunen painotti myös sitä, että jokainen opettaa oman persoonansa kautta, eli ei löydy vain yhtä oikeaa tapaa pitää tunteja. Oikea tapa itselle löytyy kokemuksen kautta. Opettajan pitää myös osata pitää huolta ryhmän turvallisuudesta. Jos toiminta menee turvattomaksi, on opettajan laitettava peli poikki myös vanhempi-lapsi-ryhmissä, jos vanhempi ei turvallisuudesta huolehdi. Käytöstapojen opetus on myös osana tuntia automaattisesti. Kiitetään, kun saa soittimen, sanotaan ole hyvä, tervehditään ja hyvästellään.

Yksi mieleenpainuvimmista ideoista tässä haastattelussa oli palvelukotien hyödyntäminen lukukauden päättöjuhlassa. Lajunen kertoi, että tänä vuonna Kuopion konservatoriolla ei järjestetä perinteistä kevätjuhlaa, vaan lukuvuoden päätös toteutetaan muilla tavoin. Jotkut ryhmät vierailevat taidemuseossa, Lajusen ryhmät ovat menossa palvelutaloon. Mielestäni idea on toteuttamiskelpoinen myös tulevaisuudessa, ja sen avulla niin palvelutalojen asukkaat kuin lapsetkin saisivat tärkeitä uusia kokemuksia. Työssä parasta on Lajusen mielestä monipuolisuus, lapset ja musiikki. Ei löydy kahta samanlaista päivää.

5.1.2 Anu Laasonen-Vuoren haastattelu 5.4.2017

Anu Laasonen-Vuoren haastattelu tapahtui Kuopion Musiikkikeskuksella. Meillä oli aikaa vain neljäkymmentäviisi minuuttia, joten jätin osan kysymyksistä välistä, ja juttelimme melko vapaasti. Anu Laasonen-Vuori on lastentarhaopettajaksi valmistunut ja käynyt varhaismusiikkikasvatuksen koulutuksen (Musiikkipedagogi AMK). Soili Perkiö on ollut myös hänen opettajansa. Laasonen-Vuori toimii Kuopion konservatoriossa musiikkileikkikoulun vastuupettajana ja opettaa eri-ikäisiä musiikkileikkikouluryhmiä.

Laasonen-Vuori puhui paljon Orff-pedagogiikan puolesta. Orff-pedagogiikan kehitti Carl Orff, ja pedagogiikkaan kuuluu, että musisointi on luonnollinen osa kehitystä, ja se lähtee kehon liikkeistä, puheen rytmistä ja lapsen liikkeistä. Samaa laulua voi tehdä monin erilaisin työtavoin. Laulua voi laulaa, voi soittaa soittimin, kehorytmein, tehdä siitä lorun, siitä leikin, tehdä leikistä tarinan, kuvittaa tarinan, tehdä kuvista taas laulun. Kaikkia työtapoja on tärkeää käyttää tunneilla. Laasonen-Vuori mainitsi myös Kodaly-metodin, josta itse en ollut aiemmin kuullut ja johon perehdyin myöhemmin.

Laasonen-Vuori kokee, että opettamisen alussa haasteena olivat liian kunnianhimoiset tuntisuunnitelmat. Hän koetti saada mahdollisimman paljon yhteen tuntiin, ja on kokemuksen kautta havainnut, että vähemmän on enemmän. On parempi toistaa vain yhtä laulua ja tehdä se monella eri työtavalla, kuin ottaa monta uutta laulua ja käydä kaikkia vähän. Toiston kautta lapset oppivat. Hänellä on yksi kahden sävelen yksinkertainen laulu "sisäänheittolauluna", jota lapset pyytävät uudestaan

vuodesta toiseen. Aina kappaleen ei siis tarvitse olla monimutkainen ollakseen lapsista mielenkiintoinen. Yksinkertaiset laulut ovat tarttuvia.

Laasonen-Vuori painotti myös lasten ideoiden ottamista vastaan. Hänen tunneillaan on niin, että jos lapset toivovat vaikka autopesulaleikkiä, on opettajan tehtävä se toteuttaa, ja liittää mukaan tietenkin myös musiikki. Tuntisuunnitelmissa on tilaa lasten ideoille. Tunnin jaksottaminen on tärkeää. Alussa puretaan ylimääräinen energia pois, sitten tulee keskittymistä vaativa uusi opeteltava asia. Liikettä ja istumista on vuoroteltava, niin lapset jaksavat paremmin.

Ryhmän hallinnan hän on kokenut helpoksi. Lapset ymmärtävät, jos yksi ryhmästä tarvitsee välillä hyppelytaun, ja tulee sitten takaisin. Laasonen-Vuori sanoi, että siihen on kuitenkin puututtava, jos toinen lapsi lähtee levottomuuksiin mukaan. Lapsia on myös ymmärrettävä, ei lapsikaan aina jaksa. Jotkut myös ovat tarkkailijatyyppejä, ja saattavat laulaa lauluja kotona, vaikka tunnilla istuvat tarkkailemassa. Kasvattamisen näkökulmasta oma esimerkki on tunnilla tärkeää.

Laasonen-Vuori kertoo, että yksivuotiaden ryhmä yllättää hänet jatkuvasti. Pienikin lapsi oppii nopeasti, ja ymmärtää paljon. Lapset osaavat itse jo vaikka mitä. Yksivuotiaat kannattaa jo opettaa hakemaan itse soittimet ja tuomaan pois. Marssiminen, keinuminen ja muut liikkumista harjoituttavat leikit ovat hyviä. Tunneilla hän katsoo aina lapsia. Lapsi myös tuntuu tärkeämmältä, jos vanhempia ei mainitse nimeltä, vaan vanhempi on aina "Pekan äiti" tai "Ellin isä".

5.1.3 Annukka Knuutilan haastattelu 6.4.2017

Annukka Knuutilaa haastattelin hänen tuntiensa jälkeen Kuopion konservatorion tiloissa. Hän on koulutukseltaan musiikkiterapeutti (TMT), filosofian maisteri ja varhaisiän musiikinopettaja. Musiikki-leikkikoulun opettajan pätevyys hän sai opetushallitukselta erityisnäytöllä. Opettajana hänellä on ollut muun muassa Maija Salo. Knuutila opettaa Kuopion konservatoriossa eri-ikäisiä lapsiryhmiä, erityisoppilaita sekä aikuisia.

Knuutila painottaa opetuksessaan paljon soittamista. Hänelle soittaminen tunneilla on tärkeää, sillä sillä on myös monia kuntouttavia ja motoriikkaa parantavia vaikutuksia aina soittimeen tarttumisesta lähtien. Hänen tunneillaan soitetaan paljon ja erilaisia soittimia. Jo vauvat soittavat vanhempien avustuksella kaikkia muskarista löytyviä soittimia.

Knuutila puhui paljon myös ryhmäytymisestä. On tärkeää, että jokaisen ryhmäläisen nimi kuuluu tunnilla monta kertaa, myös opettajan nimi, ja että myös lapset oppivat toistensa nimet. Vanhemmat kuuluvat myös ryhmäytymään, vaikka lapset olisivat vielä niin pieniä, etteivät reagoi toisiin lapsiin. Vanhempi-lapsi-ryhmissä Knuutila painottaa sitä, että tunnin alussa otetaan hetki aikaa oman lapsen kanssa. Lapsi kaipaa huomiota, ja aikuinen saattaa olla hyvinkin stressaantunut työpäivän jälkeen, joten tunti on mukava aloittaa pienellä alkujumpalla lapsi aikuisen sylissä. Näin päästään tunnin tunnelmaan. Knuutila mainitsi, kuinka sen huomaa, kun vanhempi pikku hiljaa rentoutuu ja "sulaa" lapsen kanssa rauhassa ollessaan.

Knuutila painottaa liikkeen liittämistä musiikkitoimintaan. Hän opettaakin myös tanssimuskaria opettajaparin kanssa. Tanssimuskarissa yhdistyvät musiikki ja tanssi, mikä parantaa kehonhahmotusta ja koordinaatiota. Knuutilan mielestä muskaritunti kannattaa aloittaa paikalla kroppaa lämmitellen esimerkiksi kehorytmein, ja sen jälkeen lähdetään purkamaan energiaa ja liikkumaan tilassa. Tunnilla hän vuorottelee liikkuvein leikkien ja paikallaan olon kanssa.

Knuutila kertoi, että tällä hetkellä Suomen varhaismusiikkikasvatuksen piireissä pinnalla ovat kaksi pedagogista suuntausta: Orff-pedagogiikka ja Kodaly-metodi. Kodaly-metodi perustuu säveltapailuun, ja korvan harjaannuttamiseen. Knuutilan mielestä metodissa on hyvää metodilaulut, jotka harjaannuttavat korvaa, mutta hän on itse enemmän Orff-pedagogiikan puolestapuhuja.

Opettajan tulee olla mukana suurella sydämellä. Jos edessä oleva lapsi ärsyttää, on mietittävä miksi. Onko itse nukkunut ja syönyt tarpeeksi, tekeekö liikaa töitä. Silloinkin, kun lapsi käyttäytyy hankalasti, on muistettava, että edessä seisoo ihana, ihmeellinen ihmistäini. Parasta työssä on nähdä lasten kehitys ja kasvu ja olla itse osa sitä. Ei ole kahta samanlaista päivää.

Knuutila kertoi myös enemmän 3-6-vuotiaiden kanssa toimimisesta. Kolmi- ja neljävuotiaat kaipaavat turvaa ja järjestystä, ja kokevat todella vahvasti rangaistukset. Jäähjä tai miettimistuoleja ei ole hyvä ottaa, lapsi voi kokea sen hyvin ikävänä. Lapsi ei myös kestä tuolileikin kaltaista leikkiä, hän kokee stressiä ulkopuolelle jäämisestä. Siinä tapauksessa leikki kuitenkin toimii, jos leikistä putoaja pääsee soittamaan opettajan kanssa, eli kyseessä onkin mukava asia. Viisi- ja kuusivuotiaat taas kaipaavat jännitystä leikkeihin. Poliisi- ja rosvo-leikki on toimiva, kuten myös esimerkiksi yllä mainittu tuolileikki. Jonojen ja rivien opettelu on ajankohtaista jo kolmivuotiaiden kanssa. Jokaisen on saatava olla jonossa ensimmäinen, mutta osattava olla myös viimeinen. Muiden huomioon ottaminen on tärkeää. Tarinaleikit ovat hauskoja. Jokainen voi ottaa oman aloituskolonsa ja leikkiä vaikka kettuja. Opettaja kertoo tarinaa ja kuvittaa tarinaa pianolla. Ketut lähtevät tarinan siivittämänä liikkeelle ja voivat puuhata vaikka mitä. Lapsilta saa paljon ideoita. Saman päivän tunnilla Knuutila oli unohtanut luvanneensa edellisviikolla dinosaurisleikin. Eipä siinä muu auttanut, kuin ideoida nopeasti, ja lapset saivat leikkinsä. Improvisointitaito on hyödyksi opettamisessa.

Yksivuotiaiden kanssa hyvä leikki on laittaa musiikkia soimaan, jolloin kaikki saavat kulkea vapaasti ympäriinsä. Kun triangeli soi, nappaa vanhempi lapsen syliin, ja musiikkia kuunnellaan hetki. Triangelin soitosta matka jatkuu taas.

Knuutila neuvoi erilaisia keinoja pulmatilanteisiin. Jos joku lapsi menee nurkkaan istumaan, voi koko ryhmä siirtyä hänen luokseen leikkimään. Aina leikin keinot eivät auta, sillä enenevässä määrin lapsissa huomaa näsäviisastelua ja rajojen koettelua. Joskus pitää tehdä selväksi, että opettaja on se, kuka tunnin kulun määrää. Jos lasta täytyy komentaa, on tärkeää, että lapsi ymmärtää, että hän itse on hyvä ja taitava ihminen, mutta hänen käyttöksensä ei ole mukavaa. On siis otettava lapsen persoonan erilleen huonosta käytöksestä, jottei lapsi koe olevansa huono. Kiusaamisen kanssa on oltava tarkka, ja puututtava siihen heti, jos sellaista huomaa. Lapsen täytyy kokea olonsa turvalliseksi. Hän

saa olla täysin oma itsensä, muskarissa ei tarvitse ottaa pellen roolia ja temppuilla, vaan saa olla se kuka on.

5.2 Haastattelujen vaikutus opinnäytetyöhön ja omaan opetukseen

Haastattelujen jälkeen muokkasin suuresti tuntisuunnitelmapohjaa sekä valmista tuntisuunnitelmaa. Vähensin laulujen ja lorujen määrää ja laitoin enemmän ideoita siitä, miten eri tavoin mitään laulua voi käydä. Lisäsin oppaaseen myös osion, jossa kerroin vinkkejä ryhmänhallintaan ja erilaisten tilanteiden ratkaisuun sekä puhuin opettajan roolista kasvattajana. Joulun- ja kevätjuhlaosioon lisäsin paikkaehdotukseksi palvelutalot Lajusen haastattelun perusteella.

Leikkiehdotuksiin otin paljon inspiraatiota sekä myös suoria leikki-ideoita opettajilta. Koin haastattelujen jälkeen tärkeäksi myös painottaa oppaassa sitä, että jos tahtoo opettaa musiikkileikkikouluissa ammatikseen, on tärkeää perehtyä aiheeseen kunnolla. Mainitsin Musiikkiliikunnan käsikirjat 1 & 2 (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2013) sekä Rytmikylyn Pikku-kuplat (Kivelä-Taskinen 2008) hyvänä materiaalina.

Haastattelut vaikuttivat opinnäytetyöni lisäksi myös omaan ammattitaitooni. Sain uutta tietoa, uusia ideoita sekä uusia toimintatapoja opettajilta. Tämän voi huomata omassa opetuksessani. Omilla tunneillani olen ottanut vielä enemmän toistoa kuin aiemmin ja tehnyt samoja lauluja useammilla eri tavoilla kuin ennen. Lapsista huomaa, että on mukava leikkiä ja soittaa laulua, joka on jo tuttu, eikä kyllästymistä tulekaan, kuten aiemmin luulin.

6 KOMMENTIT LYHYEN AIKAA OPETTANEILTA MUSIIKKILEIKKIKOULUN OPETTAJILTA

Lähetin tekemäni oppaan sähköpostitse kahdelle koulumme opiskelijalle ja yhdelle vastavalmistuneelle opettajalle. Pyysin heiltä mielipiteitä oppaasta sekä parannusehdotuksia sähköpostitse.

6.1 Alina Salmen kommentit 10.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen

Salmi on viidennen vuoden opiskelija Savonia-ammattikorkeakoulussa. Hän on opettanut kahdeksaa musiikkileikkikouluryhmää lukuvuoden ajan sekä tehnyt lyhyitä sijaisuuksia. Hän kommentoi, että etenkin omat kokemukset sekä pitkään opettaneiden musiikkileikkikoulun opettajien vinkit olivat mielenkiintoisia ja hyödyllisiä. Kiinnostavimpia olivat nimenomaan ongelmatapaukset ja vinkit niiden hoitamiseen. Salmi ehdotti muutamia korjauksia esipuheeseen kohderyhmän näkökulmasta sekä tarkennuksia joihinkin termeihin ("Minkä ikäinen on taaperoikäinen"), sekä tekijänoikeusasioihin kuvien käyttämisessä. Hän myös sanoi, että musiikkileikkikoulun opettajista olisi mukava saada enemmän tietoa, esimerkiksi koulutustaustaa. Tätä lisäsin myös oppaaseen.

6.2 Laura Kännisen kommentit 18.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen

Känninen valmistui Savonia-ammattikorkeakoulusta keväällä 2015. Hän on kahden vuoden ajan toiminut tuntiopettajana Kuopion konservatoriolla sekä Kuopion kansalaisopistossa. Känninen koki, että opas olisi ollut suureksi avuksi hänen aloittaessaan opettamista, ja se sisälsi paljon hyviä vinkkejä. Hän ehdotti, että lisäisin oppaaseen kuvia, jotta lukeminen olisi mukavampaa. Idea on hyvä. Nyt en voinut ajanpuutteen vuoksi toteuttaa sitä, mutta jos myöhemmin valmistelen oppaan tarjottavaksi julkaisua varten, olisivat kuvat ehdoton lisä.

6.3 Iris Rissanen kommentit 17.4.2017 ja niiden vaikutus oppaaseen

Rissanen on Savonia-ammattikorkeakoulun neljännen vuosikurssin opiskelija. Hän veti vuoden musiikkileikkikouluryhmiä ja on lisäksi tehnyt moni lyhyitä sijaisuuksia. Rissanen piti oppaasta ja sanoi, että hän olisi kokenut sen avuksi aloittaessaan opettamisen. Rissanen toivoi kirjaan lisämainintaa opetuksen haasteista, ja siitä, että jos joku lapsista ei toimi ryhmässä ja joutuu lopettamaan muskarissakäynnin, ei se tarkoita, että opettaja olisi huono. Erilaisia tilanteita tulee vastaan. Lisäsin aiheesta oppaaseen tekstiä. Rissanen ehdotti myös mainintaa soveltavasta pedagogiikasta, sillä nykyään muskariryhmiin integroidaan myös lapsia, joilla voi olla oppimishaasteita. Idea on hyvä, ja jos myöhemmin jatkan oppaan kehittämistä, kirjoitan myös tästä aiheesta. Nyt koen opinnäytetyöni jo melko laajaksi, joten en ota aiheita oppaaseen tässä vaiheessa mukaan, sillä sen aiheen voisi käsitellä hyvinkin laajasti. Rissanen ehdotti myös listaa hyvistä CD-levyistä ja laulukirjoista. Idea on erittäin toteuttamiskelpoinen, joten lisäsin materiaalinhankintavinkkejä oppaaseen.

Varhaismusiikkikasvatuksesta ja lapsen kehityspsykologiasta löytyy valtavasti lähdeaineistoa. Hankin aineistoa kirjastoista sekä internetistä. Suurimmaksi avuksi tuntisuunnitelmaa rakentaessa ja musiikkileikkikoulun merkityksestä kertoessa koin seuraavat kaksi opusta:

Musiikkia liikkuen - Musiikkiliikunnan käsikirja 1 (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2013) sekä Rytmikylvyn Pikku-kuplat (Kivelä-Taskinen 2008). Tarkemmat teostiedot löytyvät lähdeluettelosta.

Musiikkiliikunnan käsikirjasta löysin paljon hyviä leikkejä ja tietoa erilaisista pedagogiikkasuuntauksista. Etenkin Orff-pedagogiikka on mielestäni toimiva malli avuksi tuntien suunnitteluun.

Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista ja oppijalhtëistä musiikkikasvatusta, joka yhdistää musisointiin muitakin taideaineita, kuten kuvataiteita ja tanssia. Tunneilla käytetään luovuutta, improvisointia, ideoita otetaan lasten toiminnasta, ja tilaa jätetään myös opettajan omalle osaamiselle ja innovaatiolle. Orff-pedagogiikan isä on saksalainen säveltäjä Carl Orff, joka kehitti lähestymistavan jo 1950-luvulla omien kokemustensa pohjalta. (Perkiö 2010, 28)

Orff-pedagogiikan pohjalta Jean Wilmouth kehitti prosessiympyrän. Prosessiympyrä sisältää erilaisia työtapoja, joita voidaan käyttää uusien asioiden ja laulujen opetteluun. Työtavat ovat äänenkäyttö (puhe, lorut), kuuntelu, mielikuvat (tarinat, musiikki), kuva ja nuottikuva (visuaalinen ilmaisu), improvisointi ja ilmaisu, liike ja tanssi, kehosoitimet, soitto ja laulu. Olisi hyvä käyttää työtapoja tunneilla mahdollisimman monipuolisesti. (Perkiö 2010, 29)

Rytmikylvyn Pikku-kuplasta sain aiempaa tietämystäni tarkempaa tietoa lapsen eri ikävaiheisiin liittyvistä seikoista ja konkreettisia vinkkejä siitä, kuinka harjoittaa mitäkin motoriiikan osa-alueita. Tämä tietämys on auttanut tuntisuunnitelman rakentamisessa. Se on myös kehittänyt omaa ammattitaitoani.

8 OPPAAN SISÄLTÖ JA TAVOITE

8.1 Oppaan tavoite

Tavoitteenani oli koota opas, jonka avulla kokematonkin muskarinvetäjä voi luoda toimivat tunti-suunnitelmat ja osaa asettaa ryhmilleen sopivat opetustavoitteet koko vuoden ajalle. Oppaan ideana ei ole antaa kokonaisvaltaista tietämystä varhaismusiikkikasvatuksesta tai lapsen kehitysvaiheista, vaan auttaa uutta musiikkileikkikoulun opettajaa alkuun urallaan.

8.2 Esipuhe ja sisällysluettelo

Esipuheessa kerron oppaan tavoitteesta sekä sisällöstä. Tarkoituksen on herättää lukijan mielenkiinto aiheeseen, ja kertoa, mitä opas pitää sisällään. Tahdoin myös mainita musiikkileikkikoulun opettajat heti alussa, sillä uskon sen tuovan oppaalle enemmän painoarvoa. Onhan oma kokemukseni vielä melko lyhyt. Jaoin oppaan pääotsikoihin ja väliotsikoihin. Luettelin sisällysluettelossa jokaisen pääotsikon alle kuuluvat väliotsikot, jotta lukija tietää osoiden sisällöt.

8.3 Musiikkileikkikoulu pähkinänkuoressa ja tavoitteet

Tämä osio on lähes sama kuin tämän raportin alussa kirjoittamani osio musiikkileikkikoulun vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Mielestäni on tärkeää, että musiikkileikkikoulun opettaja tietää, että hänen työnsä on tärkeää. Tämän osion avulla hän osaa perustella myös vanhemmille, miksi muskarissa tehdään mitään leikkejä, jos potentiaalisen muskarilaisen vanhempi esittää aiheesta kysymyksiä. Tavoitteiden asettaminen on tärkeää, jotta opettaja itse tietää, mitä hän tahtoo lapsien oppivan minäkkin leikin avulla. Näin tunneista tulee tehokkaampia ja hyödyllisempiä.

8.4 Käytännön asiat ennen tuntien alkamista

Kerroin oppaassa ryhmäjaosta ja infoviesteistä. Ryhmäjaot ovat tärkeitä miettiä huolella, eri ikäiset lapset kun osaavat eri asioita. Siksi tein aiheesta oman kappaleensa. Infoviesteistäkin puhun hieman siksi, koska aloittaessani itse opettamisen ja lähettäessäni ensimmäisiä infoviestejä unohdin kertoa mielestäni tärkeitä asioita, esimerkiksi maksuohjeistuksen laitoin vasta jälkikäteen. Kokosin oppaaseen muistilistan, jonka avulla ydinasiat tulevat kerrotuksi infoviesteissä.

8.5 Tuntien sisältö

Tuntien sisältö-osiossa kerron hieman tunnin jokaisesta osiosta, alku- ja loppulaulusta ja rutiinien tärkeydestä, loppurauhoittumisesta, havainnollistamisesta ja kokemuksellisuudesta sekä erilaisista leikeistä mitä eri-ikäisten kanssa voi ja kannattaa tehdä. Liitin mukaan myös kaksi itse kirjoittamaani loru esimerkiksi loruista, joihin tehdään sanojen mukaisia liikkeitä. Mielestäni oli hyvä idea kertoa ensin tuntien sisällöstä yleisesti, jolloin lukijalla alkaa muotoutua käsitys siitä, millaisia asioita tunneilla voi tehdä. Tämän jälkeen on helppo tutustua tuntisuunnitelmapohjaan sekä valmiiseen tuntisuunnitelmaan.

8.6 Tuntisuunnitelmapohja ja valmis tuntisuunnitelma

Tuntisuunnitelmapohjan tarkoitus on havainnollistaa tunnin eri osa-alueet. Alussa on alkulaulu ja leikki, jossa saa purkaa energiaa. Sitten keskittymistä vaativa laulu, jossa lorutellaan, soitetaan ja leikitään eri tavoin. Lopuksi vapaata oleskelua leikin ja loppurauhoittumisen parissa, ja tunti päätetään loppulauluun. Valmis tuntisuunnitelma auttaa havainnollistamaan käytännössä, kuinka tuntisuunnitelmapohjan asiat linkittyvät konkreettisesti tunnin sisältöön. Valmis suunnitelma helpottaa myös ensimmäisen tunnin pitämistä, varsinkin jos tunti tulee nopealla aikavälillä, eikä itsellä ole vielä tuntisuunnitelmia eikä lauluja ja leikkejä varastossa. Valmis tuntisuunnitelma on mietitty kokonaisuus, ja auttaa opettajaa hahmottamaan tunnin kulun ja kaaren.

8.7 Vanhempien kanssa toimiminen ja opettajan rooli tunneilla

Koen, että monissa lukemissani kirjallisuuslähteissä vanhempien kanssa toimiminen on jäänyt taka-alalle. Siksi kysyin haastatteluissa tähän vinkkejä ja kerroin omia kokemuksia. Vanhempien kanssa toimimiseen liittyvät muun muassa vanhempien ohjeistus, vastuunjako opettajan ja vanhempien kesken sekä vanhempien viihtyminen tunneilla. Mielestäni myös opettajan rooli kasvattajana on tärkeä aihe, minkä vuoksi puhuin aiheesta ja kysyin mielipiteitä myös haastatteleiltani opettajilta. Vinkkejä pyysin myös ryhmänhallintaan, sillä etenkin ryhmissä, joissa lapset ovat ilman vanhempia, on turvallisuuden ja opetuksen sujuvuuden kannalta tärkeää, että opettaja pystyy pitämään ryhmän hallinnassaan. Konkreettisia vinkkejä tähän on vaikeaa löytää, siksi kokosin oppaaseen neuvoja hankalien tilanteiden hoitamiseen.

8.8 Päätösjuhlien järjestäminen

Osio, jossa kerron joulu- ja kevätjuhlan järjestämisestä on mielestäni mielenkiintoinen lisä oppaaseen. Se myös kokoaa oppaan kokonaisuudeksi samoin tavoin kuin päätösjuhla kokoaa muskarikauden yhtenäiseksi kaareksi. Päätösjuhla ei myöskään tule välttämättä tuoreen opettajan mieleen ellei sitä erikseen mainitse, ja juhla on kuitenkin hyvä opetustilanne taidekasvatuksen kannalta. Juhlassa opetellaan niin esiintymistä kuin myös yleisönä oloa. Lisäksi juhlaan voi ottaa sukulaisia mukaan, jolloin musiikillista kokemusta tulevat jakamaan myös lapsille tärkeät henkilöt. Tämä vahvistaa musiikkisuhdetta ja luo kauniita muistoja niin lapsille kuin aikuisillekin.

8.9 Musiikkileikkikoulussa käytettävät soittimet

Osa musiikkileikkikoulussa käytettävistä soittimista on varmasti kaikille tuttuja kuten rytmikapulat ja rytmimunat. Käytössä on kuitenkin joskus myös soittimia, joita ei ole välttämättä koskaan musiikkileikkikoulun ulkopuolella nähnyt. Näitä ovat mm. Cabasa ja Boomwhackersit. Joskus saattaa olla myös epävarma, mikä rumpu oli minkäkin niminen. Opettajan on hyvä tietää soittimien oikeat nimet, niin hän osaa välittää tiedon myös lapsille.

Tavoitteenani oli luoda opas, josta saa käytännön vinkkejä avuksi opetukseen, ja joka helpottaisi omien ryhmien vetämistä. Mielestäni opinnäytetyöni tavoite toteutui. Kolme lyhyen aikaa opettanutta musiikkileikkikoulun opettajaa olivat kaikki sitä mieltä, että opas on hyödyllinen ja mielenkiintoinen, ja he olisivat hyötyneet oppaasta ennen kuin alkoivat vetää omia ryhmiään.

Oppaan teko on myös vaikuttanut omaan opetukseeni. Nykyään käytän vähemmän kappaleita yhdellä tunnilla, vaan laulamme ja leikimme jokaista kappaletta monin eri tavoin, jolloin kappaleet tulevat lapsillekin tutummaksi. Koen myös olevani taitavampi vetämään ryhmiä, joissa lapset ovat ilman vanhempiaan, sillä minulla on enemmän keinoja ryhmänhallintaan.

Koen, että sain oppaasta monipuolisen kokonaisuuden, ja kirjoitin ytimekkäitä tietoisuuksia lasten kehityksestä sekä tunnin eri osa-alueista. Tarjoan oppaassa täsmävinkkejä erilaisten tilanteiden hoitoon, sekä käytännön ohjeita tunnin ja tavoitteiden suunnitteluun. Tahdoin pitää oppaan lyhyenä, sillä esimerkiksi lapsen kehitysvaiheista kertovia kirjoja on paljon, ja leikkivinkkejä löytyy paljon muistakin kirjoista. Tarkoitukseni ei ollut tehdä laaja-alaista opusta, jossa on vastaus kaikkeen. Halusin koota oppaaseen nimenomaan täsmävinkkejä tärkeimmistä opetukseen liittyvistä osa-alueista, joilla voi kehittää omaa opettajuuttaan ja saada helposti aloitettua uransa musiikkileikkikoulun opettajana.

Hyvän palautteen vuoksi olen pohtinut mahdollisuutta tarjota opasta julkaistavaksi. Sitä varten opasta pitäisi vielä muokata ja mielestäni hieman laajentaakin. Tahtoisin lisätä tietoa lapsen kehitysvaiheista ja erilaisista ongelmatilanteista. Lisäksi Laura Kännisen ehdottamat kuvat olisivat loistava lisä oppaaseen. Tulevaisuus näyttää, lähdenkö vielä työstämään tätä opasta jatkossa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- ALHO, Eve, HAUTSALO, Hilikka ja PERKIÖ, Soili. Vauvojen laulun aika. 2000. Porvoo: WSOY-kirjapainoyksikkö.
- JORDAN-KILKKI, Päivi, KAUPPINEN, Eija & KOROLAINEN-VIITASALO, Eeva. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- JUNTUNEN, Marja-Leena, PERKIÖ, Soile. & SIMOLA-ISAKSSON, Inkeri. 2010. Musiikkia liikkuen - Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Julkaisija: WSOYPro Oy.
- JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU. Opinnäytetyön raportointiohje, Lähteiden käyttö. (Viitattu 13.2.2017). Osoite <http://oppimateriaalit.jamk.fi/raportointiohje/5-lahteiden-kaytto/>
- KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULU. Haastattelumenetelmät. Viitattu 31.3.2017. Osoitteessa: <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>
- KIVELÄ-TASKINEN, Elina & Kultanuotti. 2008. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Espoo: Multiprint Oy.
- KNUUTTILA, Annukka. Musiikkileikkikoulun opettaja. Haastattelu 2017-04-06. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu
- LAASONEN-VUORI, Anu. Musiikkileikkikoulun opettaja (Musiikkipedagogi AMK, Lto). Haastattelu 2017-04-05. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu.
- LAJUNEN, Sari. Musiikkileikkikoulun opettaja (Musiikkipedagogi AMK). Haastattelu 2017-04-05. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu.
- RUOKONEN, Inkeri. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Julkaisija: Finn lectrura.
- RÄSÄNEN, Henrik (Dr.). Kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät. 2014. Hämeen ammattikorkeakoulun internet-tietokanta. Kirjoittaja on tekniikan tohtori ja kauppatieteiden lisensiaatti. Viitattu 13.2.2017. http://www.hamk.fi/verkostot/kudos/menetelmat/Documents/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf
- SAVONIAN OPINNÄYTETYÖ-OSAPROSESSIRYHMÄ, Opinnäytetyön raportointiohje. 2013. Viitattu 13.2.2017. https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/amktutkinnot/Ohjeet%20ja%20lomakkeet/SAVONIA_Raportointiohje_2013.pdf

LIITE 1 – ALOITA TÄSTÄ! – TÄSMÄVINKIT TUOREELLE MUSKARIOPELLE

Aloita tästä!

– täsmävinkit tuoreelle
muskariopelle

Johanna Nylund

Esipuhe

Onko tämä ensimmäinen kerta, kun opetat musiikkileikkikouluryhmiä? Oletko menossa sijaistamaan muskariopettajaa, ja kaipaat lisävinkkejä tuntisuunnitteluun? Pidätkö musiikkituokion jossakin lapsille suunnatussa tapahtumassa? Mikä tahansa yllämainituista syistä onkaan saanut sinut ottamaan tämän oppaan käteesi, uskon, että tästä oppaasta löydät kaipaamiasi vinkkejä.

Aloin vetää muskariryhmiä syksyllä 2016. Olin käynyt varhaismusiikkikasvatukseen liittyviä kursseja ammattikorkeakoulussa, mutta kokemusta lasten opettamisesta ja ylipäänsä lasten kanssa toimimisesta minulla oli hyvin vähän. Tuntien suunnittelu tuntui haastavalta, mistään ei löytynyt valmiita pohjia, ja oli hankala miettiä, minkälaisia asioita eri ikäiset lapset pystyvät tekemään. Ajan kanssa tuntien suunnittelu sujui yhä sukkelammin ja vertaistukea sain samassa tilanteessa olevilta nuorilta muskariopettajilta. Toivoin, että minulla olisi ollut jokin apuväline auttamassa niin vanhempien ohjeistamisessa kuin myös leikkien suunnittelussa. Kun siis tuli aika valita aihe opinnäytetyölle, päätin toteuttaa itse syksyllä kaipaamani apuvälineen. Näistä lähtökohdista alkoi tämän oppaan tarina.

Tähän oppaaseen on koottu vinkkejä alkaen vanhempien infoviesteistä aina kevätjuhlan järjestämiseen. Oppaasta löytyy tuntisuunnitelmapohja sekä yksi valmis tuntisuunnitelma, jonka tein muiden opettajien vinkkejä kuunnellen. Mukana on muutamia loruja ja muita valmiita leikkejä, joita voit vapaasti käyttää tunneillasi. Opas pohjaa omiin kokemuksiini, mutta sain paljon apua ja vinkkejä Anu Laasonen-Vuorelta (Musiikkipedagogi AMK, Lto), Sari Lajuselta (Musiikkipedagogi AMK) ja Annukka Knuutilalta (FM, varhaisiän musiikinopettaja ja musiikkiterapeutti TMT). Heillä kaikilla on opettamiskokemusta yli kahdenkymmenen vuoden ajalta. Informaatiota löytyi myös kirjallisista lähteistä koskien niin lapsen kehitysvaiheita kuin opettamistakin. Näistä moninaisista aineksista olen koonnut tämän oppaan sinua ja muita samassa tilanteessa olevia varten.

Toivon, että viihdyt tämän oppaan parissa, ja saat siitä apua, iloa ja inspiraatiota tuntien suunnitteluun!

Hauskoja tunteja toivottaen,

Johanna

Sisällys

Musiikkileikkikoulu pähkinäkuoressa	4
Käytännön asiat ennen tuntien alkamista	5
Ryhmien muodostaminen	5
Infoviestit	5
Tavoitteiden asettaminen	6
Erilaisia tavoitteita	6
Tuntien sisältö	7
Ryhmyttäminen ja huomioiminen	7
Alku- ja loppulaulu	8
Toimivat leikit ikäryhmittäin	8
Leikki-ideoita kaiken ikäisille	12
Loruja	13
Loppurauhoittuminen	14
Havainnollistaminen ja kokemuksellisuus	15
Teemat	15
Tuntisuunnitelma	15
Tuntisuunnitelmapohja	16
Valmis tuntisuunnitelma	18
Vanhempien kanssa toimiminen	23
Lapset ryhmissä ilman vanhempia	23
Vanhempien ohjaaminen vanhempi-lapsi ryhmissä	24
Opettajalla langat käsissä	24
Levoton lapsi	25
"En tee"	25
Rajojen kokeilija	26
Opettajan rooli kasvattajana	26
Muskarissa käytettävät instrumentit	27
Säestyssoittimet	27
Yhteissoittosoinnit	28
Opetusmateriaalia	32
CD-levyjä	32
Laulukirjoja	32
Joulu- ja kevätjuhlan järjestäminen	33
Lopuksi	34
Lähteet	35

Musiikkileikkikoulu pähkinäkuoressa

Musiikkileikkikoulun opettajan on tiedettävä, miksi varhaismusiikkikasvatus on tärkeää.

Vanhempia kiinnostaa tietää, miksi he tulisivat nelikuukautisen vauvan kanssa muskariin, jos lapsi hädin tuskin kestää hereillä koko tunnin ajan. Onko siitä lapselle jotain hyötyä? Vastaus: kyllä on. Jo raskausaikana lapsi kuulee ympäristön ääniä. Hän kuulee myös musiikin, jota kohdun ulkopuolella soitetaan ja tunnistaa äidin äänen, äidin laulun. Lapsi on huimaa vauhtia kehittyvä olento, joka imee ja omaksuu niin paljon kuulemaansa kuin suinkin ehtii. Jo sylvävauvalle muskarissa käymisestä on paljon hyötyä sosiaalisten, kognitiivisten ja motoristen taitojen kannalta.

Muskari on monelle lapselle ensimmäinen paikka, jossa hän kohtaa monta tuntematonta lasta kerralla. Lapsi saa ensimmäiset kokemukset ryhmässä toimimisesta. Vauva ei vielä reagoi muihin lapsiin ympärillään, mutta esimerkiksi yksivuotias ymmärtää jo, että ryhmässä on muitakin lapsia kuin hän. Muskarissa lapsi oppii mm. oman vuoron odotusta, tervehtimistä, kiittämistä, yhteistyötaitoja ja muiden huomioon ottamista. Muskarissa kehittämisen kohteina ovat myös oman vastuun ottaminen, arkojen lasten rohkaiseminen, levottomien oppijoiden energian kanavointi, ryhmän kanssa yhdessä tekeminen ja sopetuminen ryhmään ja sen sääntöihin (Perkiö, 2010).

Lapsi on älykäs. Hän omaksuu nopeasti uusia asioita. Kun tunneilla toistetaan paljon samaa lorua tai laulua, se jää mieleen ja lapsi tunnistaa sen sykkeen. Hyvin pienestä pitäen lapsi alkaa toistaa lorujen ja laulujen sanoja. Sanavarasto kertyy ja puheen tuotto nopeutuu. Keskittymiskyky paranee huomaamatta, kun soitetaan mielenkiintoisia soittimia, joita saa rauhassa tutkia. Muskarissa tutustutaan eri aihepiireihin, opetellaan tunnistamaan eläimiä ja matkimaan niiden ääniä leikin keinoin. Oppiminen on hauskaa, lapsi nauttii uuden oppimisesta ja saa osaamisen kokemuksia. Lisäksi muskarissa lasta kannustetaan myös mielikuvituksen kehittämiseen, omien ratkaisujen löytämiseen sekä tietenkin musiikin elementtien ymmärtämiseen (Perkiö 2010).

Muskariin kuuluu oleellisesti myös musiikkiliikunta. Lauluihin ja loruihin yhdistetään liikkeitä ja tanssia, joiden avulla kehonhahmotus paranee. Soittaessa harjoitetaan hienomotoriikkaa, sormet oppivat uudenlaista liikettä ja kädet uudenlaisia tarttumaotteita. Tilanhahmotus kehittyy ja lapsi oppii hahmottamaan suuntia. (Perkiö 2010)

Käytännön asiat ennen tuntien alkamista

Ryhmien muodostaminen

Toimiva ryhmäkoko on 6-10 lasta (Alho, Hautsalo & Perkiö 2000). On hyvä jakaa lapset ryhmiin niin, että ikäerot pysyisivät huomattavan pieninä. Oma ryhmä yksivuotiaille, kaksivuotiaasta ylöspäin ryhmät voivat olla 2-3-vuotiaille, 3-4-vuotiaille, 5-6-vuotiaille, jos jako ikävuosittain ei ole mahdollista. Alle vuoden ikäiset vauvat kannattaa jakaa useampaan ryhmään mahdollisuuksien mukaan. Kolmen kuukauden ikäinen vauva on taidoiltaan ja oppimistarpeiltaan hyvin erilainen kuin 11-kuukautinen lapsi.

Mitä lähempänä lapset ovat toisiaan ikäjakaumassa, sitä helpompi tunteja on toteuttaa. Aina opettaja ei pysty tähän vaikuttamaan. Monet tahot tarjoavat perhemuskareita, joissa käy samasta perheestä kaksi tai useampi lapsi. Näissä ryhmissä ikähaitari on huomattavan suuri, sylvävasta alakouluikäiseen asti. Jos ryhmässä on paljon ikähajontaa, on tärkeää ottaa se huomioon tavoitteiden asettamisessa. Perheryhmissä pääpainon on sillä, että on hauskaa musisoida yhdessä perheen kesken.

Infoviestit

Kun ryhmät ovat tiedossa, on aika infota vanhempia, ja toivottaa heidät lapsineen tervetulleeksi muskariin. Muistilista viestiin kirjoitettavista asioista:

- Paikka (tarkat ohjeet) ja alkamisaika
- Lukukauden kesto, poikkeavat tunnit (esim. peruutukset syysloman takia)
- Vaatetus, liukastamattomat tossut/sukat itsenäisesti liikkuvalla lapselle
- Vanhempi-lapsi ryhmiin: opettaja ohjaa leikit, turvallisuus on vanhemman vastuulla
- Maksuohjeet (jos ei aiemmin infottu)
- Muuta mieleen juolahtavaa

Pidä viestin sävy kepeänä ja positiivisena. Muskarissa käynti on hauskaa yhdessäoloa, ei mikään tiukan kurin leiri. Lyhyt viesti riittää, ytimekkästä kirjoituksesta on helpompi erottaa pääkohdat.

Tavoitteiden asettaminen

Ennen tuntien alkamista ja myös ensimmäisten tuntien jälkeen voit käyttää hetken aikaa muskariryhmiesi koko vuoden tavoitteiden pohtimiseen. Tuntisuunnitelmia tehdessä on myös tärkeää miettiä, mihin tavoitteista keskittyy milläkin tunnilla. Pohdi myös, voiko usean tavoitteen saavuttamista edistää samanaikaisesti. Tavoitteet ovat vain sinun tiedoksesi, niitä ei tarvitse lapsille tai vanhemmillekaan kertoa. Tavoitteita tuskin kukaan tulee sinulta tenttaamaan, mutta kun ne ovat itsellesi selkeät, osaat suunnitella tunnit niin, että päästään mahdollisimman lähelle näiden tavoitteiden saavuttamista. Aseta tavoitteet mieluummin liian matalalle kuin korkealle. Aina on mukavampi tehdä helposta puuhasta haastavampaa kuin muokata haastavasta leikistä helpompi. Näin myös vältetään turhautumisen tunteelta. Pienten vauvojen päätavoitteeksi riittää kuunteluun herättäminen ja kehonkuvan hahmottaminen (Alho, Hautsalo & Perkiö 2000), kun taas viisi- ja kuusivuotiaille voidaan jo opettaa leikin kautta neljäsosa ja kahdeksasosanuottien eroja. Tavoitteet on aina suhteutettava ikään ja lasten kykyihin.

Tavoitteet ovat suuntaa-antavia, jokainen lapsi ja ryhmä ovat erilaiset. Omasta mielestäni päätavoite on joka ryhmän kohdalla musiikkisuhteen vahvistuminen. Tämä toteutuu jo siinä, että tunteilla pysyy positiivinen ilmapiiri ja lapset kokevat osaamisen ja ilon hetkiä musiikin parissa.

Erilaisia tavoitteita

Musiikillisia tavoitteita ovat muun muassa perussykkeen hahmottaminen, vastaparien tunnistaminen musiikissa (hiljaa-kovaa, nopeasti-hitaasti), tauon pitäminen, soiton yhtäaikainen aloittaminen ja lopettaminen, uusien melodioiden oppiminen ja laulamiseen rohkaistuminen.

Sosiaalisia tavoitteita ovat ryhmässä toimiminen, toisen huomioiminen, vuoron odottaminen, käytöstapojen oppiminen (kiitetään kun saadaan soitin, tervehditään ja hyvästellään), sekä vastaavat sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät asiat.

Fyysisiä tavoitteita ovat muun muassa tasapainon kehittyminen, hienomotoriikan harjaannuttaminen, erilaisten liikeratojen harjoittaminen (esim. kädet ylös, sivulle, ristiin) ja uusien liikkumistapojen oppiminen (kävely, konttaus, pomppiminen, juoksu).

Kognitiivisia tavoitteita ovat esimerkiksi keskittymiskyvyn ja tarkkaavaisuuden kehittyminen, vanhojen asioiden soveltaminen uuteen, muistin harjoittaminen ja luovuuden kasvaminen ja puhekyvyn kehittyminen.

Pohdi, mitkä sinusta ovat tärkeitä perusasioita, jotka voi ottaa tavoitteeksi jokaisessa ryhmässä. Entä mitkä ovat asioita, mihin kannattaa kiinnittää huomiota vuoden ikäisten, mihin taas viisivuotiaiden ryhmässä?

Tuntien sisältö

Ryhmäyttäminen ja huomioiminen

Joskus muskariryhmäläiset tuntevat toisensa jo etukäteen, jos tunnit pidetään esimerkiksi päiväkodissa. Usein kuitenkin muskareihin tulevat lapset ja aikuiset ovat toisilleen täysin tuntemattomia. Oli ryhmä ennestään tuttu tai ei, ryhmäyttämistä kannattaa tehdä. Onhan opettajakin lapsille uusi ihminen. Ryhmäyttäminen onnistuu helpoimmin erilaisten leikkien kautta.

Paikanvaihtoleikki (Annukka Knuutilan neuvojen mukaan):

Lauletaan alkulaulua piirissä tuoleilla istuen. Joka säkeistön jälkeen vaihdetaan paikkoja niin, että kaksi lasta tai perhettä vaihtaa keskenään paikkaa. Opettajakin on vaihdoksissa mukana. Näin lapset ja aikuiset kohtaavat toisiaan, ja ryhmän kasvot tulevat tutummaksi. Knuutilan mukaan nimet ovat hurjan tärkeitä, ja niitä on hyvä toistaa monta kertaa tuntien aikana, jolloin kaikkien nimet jäävät kaikkien mieleen.

Hyviä ryhmäyttämisleikkejä ovat myös nimileikit. Nämä toimivat parhaiten 4-5-vuotiaiden ryhmässä. Jokainen sanoo vuorollaan oman nimensä ja tekee jonkin liikkeen tai huudahduksen. Muut toistetaan perässä. Jokaisen nimi voidaan myös taputtaa vuorollaan. Variaatioita nimileikkeihin löytyy paljon.

Knuutila muistutti, että myös niissä ryhmissä, joissa lapset eivät vielä reagoi toisiinsa (0-v, 1-v-ryhmät), kannattaa ryhmäyttäminen tehdä silti vanhempienkin vuoksi. Kun vanhemmat tuntevat toisensa, on ryhmissä paljon vapautuneempi tunnelma ja vanhemmat uskaltavat enemmän.

Kun ryhmä on ryhmytynyt, on silti hyvä varmistaa, että jokainen huomioidaan joka tunti. Riittää, että tervehtii jokaista lasta silmiin katsoen ja nimellä puhutellen. Jos on tuonut jonkin uuden soittimen näyttille, voi huomioiminen olla se, että jokainen saa kokeilla soitinta. Kun jokainen huomioidaan, lapselle välittyy tieto siitä, että hän on tärkeä osa ryhmää.

Alku- ja loppulaulu

Muskari on monelle lapselle (ja vanhemmallekin) aivan uusi ja outo paikka. Rutiinit tuovat turvallisuuden tunnetta, ja tunteen siitä, että tiedän, mitä täällä tehdään ja miten täällä ollaan.

Muskaritunneille on hyvä valita alkulaulu, joka lauletaan jokaisen tunnin alussa. Näin on selvää, että aina kun tämä laulu lauletaan, on tunti alkanut. Alkulauluksi riittää hyvinkin lyhyt pieni sävelmä. Voitte esimerkiksi laulaa vaikka ”Tervetuloa muskariin” haluamasi sävelellä. Tuttuuden tunne leviää jo pienestäkin asiasta, kunhan se toistuu samana joka tunti. Jos alkulauluun haluaa vaihtelua, voidaan laulua välillä laulaa teemaan sopivalla äännteellä. Jos teemana on syksy, voidaan laulaa esimerkiksi sateen äännteillä: ”Plip plop plip plop plip plop plop”. Koirateeman kanssa haukkua, maatilateemalla vaikka kotkottaa. Alkulauluun voi keksiä myös jonkin liikkeen mukaan. ”Tiistai-iltana” -sävelmässä voi esimerkiksi taputtaa tai vilkuttaa samalla kun lauletaan. Liikkeen kannattaa olla helppo eikä liikaa keskittymistä vaativa näin alussa tuntia.

Loppulaulu on samalla tavalla tärkeässä osassa tuntirakennetta. Kun viimeinen laulu on aina sama, on se lapsille selvä merkki siitä, että on kotiinlähdön aika. Suosikkilaulu loppulauluna on Suljen ihanan soittorasian (suom. kansansävelmä, san. Löytty, K.). Esittelen siihen usein käytetyt liikkeet esimerkkituntisuunnitelmassa sivulla 22. Soittorasia laulua ennen voi avata oikean soittorasian, ja antaa lasten katsoa ja ihmetellä sitä hetken ajan, jos sellainen on käytettävissä. Soittorasia on aina yhtä ihana, vaikka sen olisi nähnyt joka tunti jo parin vuoden ajan!

Toimivat leikit ikäryhmittäin

Eri ikäinen lapsi pystyy tekemään erilaisia asioita itsenäisesti. Alla kerron hieman eri-ikäisten taitotasosta ja asioista, joita kannattaa ottaa tunneilla huomioon. Mukana on myös leikki-ehdotuksia.

Ikäryhmä: 0–3 kk

Pienimmät vauvat ovat usein tunneilla melko unisia, joten tunnin tunnelman on hyvä olla lempeä ja rauhallinen. Vauvalle on tärkeää kuulla oman vanhemman ääntä, joten kertaa loruja ja lauluja niin, että vanhemmatkin oppivat ne. Näin leikit kulkeutuvat kotiin asti. Leikit, joissa perussyke tuntuu vauvan kehossa, ovat toimivia, esimerkkinä erilaiset taputusleikit, joissa taputetaan vatsaan, käsiin, jalkoihin ja muualle kehoon. Näin vahvistetaan vauvan kehonhahmotusta. Vauva hyötyy paljon myös käsien ja jalkojen toiminnan eriyttämisestä. Yhdistä leikkeihin käsien ja jalkojen nostoa eri suuntiin, ylös, alas, sivuille ja ristiin.

Vauvoilla on myös paljon automaattisia refleksejä. Jos esimerkiksi aikuinen laittaa sormen lapsen kämmenelle, sulkee lapsi omat sormensa aikuisen sormen ympärille. Tästä on helppo alkaa tehdä käsijumppaa lapsen kanssa. Automaattisia refleksejä on hyvä toistaa, sillä toistojen avulla liikkeet muuttuvat nopeammin tahdonalaisiksi reaktioiksi, joita vauva pystyy kontrolloimaan. (Kivelä-Taskinen, 2008)

Pienikin vauva kaipaa välillä vauhdikkaampaa tekemistä. Erilaiset piiritanssit ovat hauskaa vaihtelua. Näissä lapsi on mukavassa asennossa aikuisen sylissä, ja aikuisen liikkeen kautta rytmit välittyvät lapsen kehoon.

Ikäryhmä: 3–6 kk

Havainnollistaminen on erityisen tärkeää. Tässä iässä lapsi alkaa yhdistää kuulemista näköhavaintoon ja seuraa paljon katseellaan (Alho ja kumpp. 2000). Tuntoaisti on edelleen suuressa osassa tunneilla, ja on tärkeää tuntea perussykettä eri osissa kehoa vanhemman kosketuksen kautta. Erilaiset kutitusleikit ja -lorut ovat hauskoja.

Sari Lajunen vinkkasi, että joskus vanhempi-lapsi-ryhmissä kannattaa ohjata vanhempia valitsemaan oma paikka lapsensa kanssa mistä vain muskaritilassa. Kun jokaisella on oma kupla, jossa tehdä loppurauhoittuminen tai leikki lapsen kanssa, on vanhemman vapautuneempaa eläytyä leikkiin. Tällöin hän ei keskity niin paljon siihen, mitä muut tekevät.

Ikäryhmä: 6–12 kk

Lapsi alkaa osata jo tehdä itsenäisesti enemmän asioita, vaikka on edelleen riippuvainen vanhemmasta. Hän ei enää viihdy sylissä pitkiä aikoja. Pikkuhiljaa hän oppii mm. tarttumaan itse soittimiin. Edelleen on tärkeää tuntea perussyke omassa kehossa vanhemman avustuksella esimerkiksi köröttelyjen ja hytkeyttelyjen avulla. Kehonhahmotus kehittyy jatkuvasti. Kehonosien nimeäminen on hyödyllistä, sillä lapsi ymmärtää jo paljon. Lapsi opettelee aktiivisesti myös ryömimistä, konttausta ja kävelemistä. Näitä liikkeitä on hyvä olla myös leikeissä mukana, ja liikkeet tehdään vanhemman avustuksella.

Ikäryhmä: 1-v

Vuoden ikäisten ryhmässä lapset eivät malta kauaa istua paikallaan. Liikettä kannattaa olla eri tavoin. Knuuttila vinkkasi hauskan leikin: levyltä tulevan musiikin tahdissa saa itse kävellä ympäriinsä, mutta kun triangeli tai rumpu soi (opettajan soittamana), nappaa aikuinen lapsensa syliin ja musiikkia kuunnellaan hetki.

Omissa ryhmissäni yksivuotiaat yllättävät jatkuvasti. Kaikki osaavat jo ottaa itse soittimen ja tuoda sen pois itse tai vanhemman kanssa yhdessä. Jotkut puolitoistavuotiaat ovat myös alkaneet laulaa pätkiä lauluista. Tunneilla kannattaakin käyttää tarttuvia ja yksinkertaisia melodioita ja toistaa samoja lauluja paljon eri tavoin. Lapset osaavat jo itse keksiä tekemistä. Jokainen voi vuorollaan ehdottaa puuhaa esimerkiksi Jos sul lysti on -laulussa joko ihan itse tai vanhemman avustuksella.

Itse olen havainnut, että kaikenlaiset toimintaleikit ovat hauskoja. Esimerkiksi Elefanttimarssissa ensin marssitaan, sitten otetaan ehdotuksia lapsilta, miten kuljetaan seuraavaksi. Voidaan kontata, pyöriä, hiipiä, tanssia, tekemistä on loputtomasti, ja lapsilta saa hyviä impulsseja uusiin puuhiin. Jos esimerkiksi yksi lapsi konttaa, voi ottaa muut tähän puuhaan mukaan ja mennä seuraava säkeistö kontaten.

Ikäryhmä: 2–3 v

Lapset puhuvat jo sujuvasti ja antavat paljon ehdotuksia. Vanhemmat ovat vielä tunneilla mukana. Lapsien liike on jo eriytyneempää. Soittaminen onnistuu helposti ja lapset oppivat hahmottamaan

jo musiikillisia elementtejä kuten hiljaa, kovaa, hitaasti ja nopeasti. Muiden huomioimista ja vuoron odottamista on tärkeää opettaa.

Liikettä on edelleen hyvä olla paljon tunnilla. Lapset myös tahtovat tietää, mitä missäkin leikissä tarkalleen tulee tehdä, joten muista ohjeistaa selkeästi. Kävely, pomppiminen ja vastaavat liikkeet sujuvat helposti itse. Leikkeihin voi myös lisätä enemmän tasapainoharjoittelua. Esimerkiksi sirkusteemaisella tunnilla voidaan olla nuorallatanssijoita ja kävellä narua pitkin (naru tietenkin lattiatasossa). Voidaan laittaa hyvää musiikkia soimaan ja tehdä sirkuspellejen tempurata, jossa voidaan harjoitella vaikkapa pujottelua.

Ikäryhmä: 3–4 v

Kolmivuotias osaa ja ymmärtää jo hyvin paljon. Lapset jaksavat keskittyä paremmin, vaikka edelleen on tärkeää vuorotella niin, että osa leikeistä on mahdollisimman vapaata liikettä, jossa saa ylimääräisen energian purettua ja osa keskittymistä vaativaa puuhaa. Lapset ottavat jo toisiaan hyvin huomioon ja ovat ensi kertaa tunneilla ilman vanhempia. Yhteiset säännöt ovat tärkeitä, ja opettajan pitää tarkkailla, ettei vaaratilanteita synny. Tilasta ja ryhmäkoosta riippuen kannattaa miettiä juostaanko vai otetaanko mieluummin hiirenjuoksua ja tepsutellaan pienin askelin ympäriinsä. Lapsilta tulee paljon ideoita, joilla leikeistä saa hauskoja. Kun lapset itse saavat vaikuttaa leikin kulkuun, on se myös mukavampaa tehdä.

Vaikka lapset oppivat jo pidempiäkin lauluja, kun ne käydään osissa, on hyvä pitää mukana helppoja ja yksinkertaisia lauluja. Laasonen-Vuori kertoi, että hänen ryhmissään suosittu laulu on kahden sävelen marjalaulu, jota lapset toivovat vuodesta toiseen. Yksinkertainen laulu on usein hyvinkin vetoava.

Yhteistyötaitoja lapsilla on jo paljon, ja erilaiset ryhmätehtävät ovat kehittäviä. Erityisen hauskaa oli, kun laitoimme pupun lakanan päälle ja heiluttelimme lakanaa niin, että pupu hyppi korkealle ilmaan. Haastavaa oli koittaa saada lakana sillä tavalla tasapainoon, ettei pupu tippunut lakanalta pois. Tämän leikin löysin Facebookista Ideoita lasten kanssa musisointiin -ryhmästä. Alkuperäisessä leikissä ”trampoliinilla” hyppi kettu, mutta leikkiä voi muokata kulloiseenkin teemaan sopivaksi.

Ikäryhmä: 5–6 v

Viisivuotiaat ovat jo erittäin luovia ja keksivät leikkeihin paljon uutta. He kaipaavat myös jännitystä leikkeihin. Itse sijaistin yhtä ryhmää, jossa teimme pupujen piiloleikkiä. Lapsien ehdotuksista leikki eteni siihen, että ensin yksi oli susi ja aina kun joku pupuista jäi kiinni, tuli hänestäkin susi, kunnes lopulta muskarissa olikin pupujen sijasta susilauma. Musiikissa oli tietty kohta, jossa puput karkasivat susilta, ja sudet lähtivät ottamaan niitä kiinni. Kuuntelutaito harjaantui samalla, ja kaikilla oli hauskaa. Lasten ideoita kannattaa siis ottaa leikkeihin mukaan niin paljon kuin mahdollista.

Laasonen-Vuori kertoi, että hänen ryhmässään oli toivottu autopesulaleikkiä. Kuulostaa vaikeasti toteutettavalta, mutta eipä ollutkaan. Opettaja laittoi hyvää musiikkia soimaan, ja ovenkahvan läpi viritettiin liina, jota opettaja heilutteli. Lapset menivät liinan sisään, ja "autot" saivat pesun ja hauskan musiikkikokemuksen.

Viisi- ja kuusivuotiaat hahmottavat jo rytmikkaa, tempoja ja nyansseja hyvin. Heille voi jo opettaa hieman teoriaa taa- ja ti-ti (neljäsosa ja kahdeksasosanuotit) -nuoteista lähtien. Hyvä laulu tähän on Karhuperhe kävelyllä (Piilometsän säveliä, kts. CD-levyt s. 32), jossa isäkarhu, äitkarhu ja pikkukarhu kulkevat kaikki erilaisin askelin. Lapsilta voi ottaa lauluun paljon ideoita. Mihin karhut ovat matkalla ja miksi?

[Leikki-ideoita kaiken ikäisille](#)

Hauska leikki on mm. johtaja-leikki, jossa jokainen lapsi vuorollaan saa jollakin tavalla olla johtajana. Johtaja esittelee jonkin liikkeen kaikille, jonka muut matkivat. Johtajaleikissä voidaan myös kulkea jonossa johtajaa välillä vaihtaen. Johtajalla voi olla jokin etuoikeus, esimerkiksi erilainen soitin kuin muilla, tai jokin esine jota hän saa kuljettaa tai tapa jolla liikutaan. Pienimmät lapset kulkevat vanhempien sylissä.

Piirissä voi tehdä monenlaisia liikkeitä. Hauska ja helppo liike piirileikkiin on piirin keskiosaan meneminen, jolloin piiri pienenee. Tämä voi olla hurjan hauskaa, kun hiippaillaan keskelle, ja laajennetaan piiri vauhdikkaammin. Itse tein leikin tuuliteemaisena. Puhallettiin pieniä puhureita, joiden aikana päästiin ihan lähelle toisiamme, ja isoja myrskytuulia puhaltamalla suurensimme piirin taas. Leikin voi tehdä itse kävelevien lasten kanssa tai vanhempi-lapsi -ryhmissä myös lapsia sylissä kuljettaen.

Liike-pysähdys-leikki on myös hyvä leikki jokaiseen ryhmään. Kun musiikki soi, liikutaan eteenpäin, mutta kun musiikki lakkaa, pysähdytään. Tässä harjaantuvat niin refleksit kuin kuuntelutaitokin. Eri versio on, että musiikki soi koko ajan, mutta triangelin äänestä pysähdytään kuuntelemaan sitä. Kun triangeli soi uudestaan, matka jatkuu taas.

Yllätyksellisyys on aina hauskaa kaikenikäisten kanssa. Siksi kannattaa valita tunneille myös sellaisia loruja ja lauluja, joissa on lopussa jokin ”yllätys”. Esimerkiksi Maatilalla-lorussa (kts. Loruja s.13) lopussa plätsähdetään alas maahan. Jo itse sana kuulostaa hauskalta, ja liike on yllättävä. Yllätykselliset elementit toimivat parhaiten, kun luo pienen jännitteen hidastamalla tempoa tai muuttamalla äänenpainoa ennen yllätystä. Silloin lapsen mielenkiinto herää ja hän tietää, että luvassa on jotain jännää.

Haastattelemani muskariopettajat myös kannattivat sitä, että uusi opeteltava asia käydään tunnin alkupuolella, kun lapsilla on vielä jaksamista keskittyä kunnolla. Joka ryhmässä vuorottelu paikoillaan olon ja liikkumisen välillä on hyödyksi lasten jaksamisen kannalta.

Loruja

Jaan tässä kaksi lorua, jotka olen itse kirjoittanut. Toinen on maatila- ja eläinaiheinen, toinen sopii liikenne- tai väriteemaisiin tunteihin. Loruja vieressä on leikkiohje. Leikkiä voi myös soveltaa kullekin ryhmälle sopivaksi.

Maatilalla (Johanna Nylund)

Koira pihalla haukottelee

haukotellaan

Nuuskuttelee ja tutkii

haistellaan,

Nuuskuttelee ja tutkii

nuuskutellaan, ihmetellään

Kissa vienosti venyttelee

Kädet ylös

Sivulle ja ristiin

Kädet sivulle ja ristiin edessä

Sivulle ja ristiin

Kana huutaa kot!
Ja siivet levittää
Ja siivet levittää

*Hypähdetään ylös
Levitetään "siivet"*

Lammas kiertää lammikot
Kunnes veteen plätsähtää

*Seisaaltaan kierrellään, kaarrellaan/ympäri,
vauvojen kanssa sylissä puolelta toiselle
Hypähdetään istualleen maahan/vauvat
hyppäytys*

Liikennevaloloru (Johanna Nylund)

Rrrumm... käynnistellään autoa, kädet pitelevät"rattia"

Autolla ajetaan, kierrellään ja kaarrellaan,
kunnes punaisiin valoihin saavutaan: STOP!

*"ajellaan" piirissä/vapaasti ympäriinsä
Pysähdytään, näytä punainen lappu*

Vasta sitten saa lähteä,

kun on liikennevalo...vihreä!

Näytä vihreä lappu, ja matka jatkuu taas

Loppurauhoittuminen

Loppurauhoittuminen on hetki, jolloin jäädään hetkeksi paikalleen tai tehdään jotain pientä keinuvaa liikettä (esimerkiksi pienten lasten kanssa, jotka eivät malta olla paikoillaan).

Rauhoittumista tukee kaunis musiikki, joka soi taustalla. Lapset eivät malta pitkään olla paikoillaan, jos siihen ei ole mitään syytä. Loppurauhoittuminen on ihana hetki, kun siihen yhdistää jotakin mielenkiintoista. Voi puhalttaa saippuakuplia, silittelä jokaista vuorollaan jollakin pehmeällä liinalla tai käydä sivelemässä sulalla. Vanhempi-lapsi ryhmissä voidaan käyttää silittelyjä, puhalteluja ja muita tyyntyttäviä liikkeitä. Loppurauhoittuminen punoo tunnin kokonaisuudeksi, jos se liittyy jollakin lailla tunnin teemaan. Jos teemana on ollut tuuli, voi opettaja luoda kankaalla tuulta lasten

ylle musiikin soidessa. Jos on tutustuttu pupuihin, voi pupu käydä moikkaamassa jokaista vuorollaan. Jos lapsi ei malta olla paikallaan, voi hänen antaa kuljeskella tilassa vapaasti, edelleen säilyttäen rauhan.

Havainnollistaminen ja kokemuksellisuus

Kaikki on aina jännempää, jos siihen liittyy elämyksiä ja havainnollistamista. Elämyksiä voi luoda helpoin keinoin, ja niillä saa tuntiin mielenkiintoa ja piristystä. Pieni lapsi ei välttämättä tiedä, mitä ope tarkoittaa, kun hän puhuu sammakosta. Jos opettaja näyttää sammakon kuvan tai vaikka sammakkolelun, asia jäsentyy lapsen mielessä uudella tavalla. Kun raakutaan ja hypitään sammakon tavoin, lapsi tiedostaa, millainen eläin sammakko on ja millaista ääntä siitä lähtee. Kun halutaan havainnollistaa erilaisia säätiloja, niin tuulta voidaan puhallella hiuksiin, sateen ropinaa naputella päälle sormenpäillä ja auringonvaloa näyttää keltaisen huivin lävitse. Näin ruokitaan lapsen mielikuvitusta sekä myös tietoutta maailmasta ja sen ihmeellisistä asioista.

Teemat

Tunnista saa helposti selkeän kokonaisuuden, jos se kietoutuu jonkin teeman ympärille. Teema voi olla melkein mikä vain: värit, liikenne, puput, karhut, sirkus, Afrikka, viidakko, vesi, tuuli ja niin edelleen. Teemat voivat noudattaa vuoden kulkua. Syyskuussa sieniä ja marjoja. Tammikuussa talvea, lunta ja lumiukkoja, joulukuussa joulu, toukokuussa kevät ja kukat, hyönteisiä ja muita metsän eläimiä. Vuoden aikana ei ehdi montaa teemaa käydä, sillä lauluja on hyvä kertailla useammalla tunnilla, jolloin teematkin vaihtuvat hitaasti ja lomittain.

Tuntisuunnitelma

Tee joka tunnille tuntisuunnitelma. Näin tunnin rakenne ja sisältö ovat itsellesi selkeät ja saat tunnista aukottoman kokonaisuuden. Mieti myös siirtymät leikkien välille. Jos esimerkiksi tahdot

siirtyä tuuliaiheisesta leikistä pupuihin, mieti millä yhdistät nämä asiat. Puhaltaako tuuli niin kovasti, että metsän puputkin pomppivat piiloon? Vai tulevatko ne hulmuttelemaan korviaan tuulessa? Jos kaikki laulut ovat samasta aiheesta, on siirtyminen leikistä toiseen helpompaa. Nämäkin siirtymät on kuitenkin hyvä miettiä etukäteen, jotta välttyään ”ja sitten tehdäänkin tällöinen leikki” -tyyppisiltä kommenteilta, jotka rikkovat tunnin taianomaista tunnelmaa. Kun kaikki siirtymät on mietitty alusta loppuun, on tunti ehjä kokonaisuus.

Tuntisuunnitelmapohja

Tässä on tuntisuunnitelmapohja, jota voi hyödyntää 45 minuutin kestoisilla tunneilla. Mieti myös pari varaleikkiä ensimmäisille tunneille. Itse en ensimmäisellä tunnilla osannut ottaa aikaa jokaiselle leikille, vaan leikit oli nopeasti käyty ja varaleikit tarpeen. Pikkuhiljaa leikkimäärä väheni, kun opin rauhoittamaan tunnin ja ottamaan enemmän impulsseja lapsista. Leikkeihin voi löytää vaikka mitä uutta, kun pitää silmät ja korvat auki lasten ideoinnille.

Jokainen opettaja on erilainen. Sari Lajunen mainitsi, että jokainen opettaa oman persoonansa kautta ja oma tyyli löytyy ajan kanssa. Kaikki haastattelemani musiikkileikkikoulun opettajat olivat sitä mieltä, että vähemmän on enemmän. On parempi keskittyä yhteen uuteen opetettavaan asiaan ja käyttää vain muutamaa laulua monella toistolla, kuin koittaa tunkea yhdelle tunnille kymmenen uutta laulua, ja monta uutta opittavaa asiaa. Mitä nuorempi lapsi, sitä enemmän toistoa tarvitsee. Vauva tarvitsee suuresti aikaa, jotta se rekisteröi kuulemansa tai näkemänsä asian ja aikaa on hyvä antaa ihan jokaiselle lapselle. Toisto on aina eduksi. Lapsista on kivaa puuhata sen laulun parissa, jonka he jo osaavat. Samaan lauluun voi sisällyttää uusia opittavia asioita eri tunteina, jolloin oppiminen on helppoa ja mukavaa. Seuraavalta sivulta löytyy tuntisuunnitelmapohja helpottamaan ensimmäisten tuntien suunnittelua.

Tuntisuunnitelmapohja

Tunnin kesto:

Tunnin tavoitteet:

Teema:

1. Alkulaulu + jonkinlainen huomioiminen
2. Jokin toiminnallinen laulu, ”alkulämpö”. Ei tarvita, jos alkulaulussa toiminnallisuutta (esim. Jos sul lysti on).
3. Loru tai laulu puhuen. Liitä toiminnallisuutta, jos mahdollista. Tehkää sanojen kuvaamia asioita. Kun liikkeet ovat tutut, voidaan myös laulaa loru.
4. Soitetaan yhdessä sama laulu kuin kohdassa 3 tai sama, mitä käytetään kohdassa 5.
5. Jokin vähemmän keskittymistä vaativa leikki, jossa saa kulkea vapaasti. Mielellään jompikumpi kohdan 3 tai 4 kappaleista, esim. nauhalta tällä kertaa.

Kohdissa 3 - 5 voi käyttää samaa laulua. Toistojen kautta laulu jää mieleen.

6. Loppurauhoittuminen

7. Loppulaulu

Tunnissa on siis alkulaulun ja loppulaulun lisäksi lauluja tai loruja yhteensä 1-3. Ensimmäisillä tunneilla voi käyttää mahdollisimman tunnettuja ja helppoja lauluja, jotka lasten on helppo omaksua ja jotka ovat vanhemmille jo ennestään tuttuja. Seuraavilla tunneilla vähintään yhden laulun kohdista 2 - 5 olisi hyvä olla jo aiemmilta tunneilta tuttu. Eikä ole huono juttu, vaikka kaikki laulut olisivat edelliseltä tunnilta tuttuja, tekemistä voi aina varioida.

Valmis tuntisuunnitelma

Kesto: 45min

(Ohje 30min tunnille: Yhdistä kohdat 1 ja 2 eli ota alkulaulu, joka on toiminnallinen. Esimerkiksi Jos sul lysti on voi olla alkulauluna koko lukuvuoden ajan).

Teema: Maatila

Päätavoitteet:

- Uusien eläinten tunnistaminen ja eläinäänten oppiminen
- Rytmiiikan kehittäminen (pienillä perussykkeen havaitseminen, 3–6-vuotiailla laulun rakenteen hahmottaminen, missä osassa soitetaan, missä ei)
- Oman vuoron odottaminen
- Luovuuden aktivointi

Rakenne:

1. Tiistai-iltana
2. Jos sul lysti on
3. Piippolan vaari (Yhdistää tuntisuunnitelmapohjan kohdat 3 - 5)
4. J. S. Bach – Air
5. Suljen ihanan soittorasian

Tunnin aluksi tervehdi jokaista lasta erikseen tai käy vaikkapa teemanmukaisen lehmäkäsiniukan kanssa moikkaamassa.

1. Tiistai-iltana muskariporukka kaikille sanoo moi moi moi, tervetuloa. (*Soili Perkiö*)

Alkulaulussa voidaan ensimmäisellä tunnilla vain laulaa. Kun lauluun halutaan vaihtelua, voidaan opetella vilkutukset tai taputukset mukaan tai tehdä muita variaatioita (kts. Alkulaulu). Alkulaulun yhteyteen voi myös ottaa ryhmäyttämisleikin (kts. ryhmäyttäminen), jolloin vaihdatte ryhmäläisten kanssa paikkoja laulun toistojen välissä. Näin kaikkien nimet tulevat mainittua jo alussa monta kertaa.

2. Jos sul lysti on niin kädet yhteen lyö (*amerikkalainen kansansävelmä*)

Tämä laulu on useimmille vanhemmille tuttu, joten siihen on helppo saada vanhemmat laulamaan mukana. Laulu on toiminnallinen, ja sitä voi varioida monin eri tavoin. Ota lapsilta ehdotuksia. Jos esimerkiksi joku tömistelee, niin lauletaan seuraavassa säkeistössä tömistelemisestä. Vanhemmat lapset osaavat jo itse ehdottaa puuhia, ja voidaan käydä kierros, jossa kaikki saavat päättää puuhan. Samalla opetellaan oman vuoron odottamista. Pienten lasten kanssa voidaan tehdä liikettä koko laulun ajan, isompien kanssa voidaan opetella tekemään liike juuri niille iskuille, joihin ne on tarkoitettu ("jos sul lysti on niin tömistele näin, **tömps tömps**"). Tempon on hyvä olla rauhallinen, niin lapset pääsevät mukaan helposti.

3. Piippolan vaari (*englantilainen kansanlaulu*)

Ota tunnille 4 -5 eläinkuvaa (esimerkiksi eläinkirjasta) tai eläinfiguuria, ja tutkikaa niitä lasten kanssa yhdessä. Osa on varmasti tuttuja, mutta pienimmille kaikki voivat olla ihan uusia. Näytä yhtä kuvaa kerrallaan ja kysele lapsilta, mikä eläin on kyseessä ja mitä se sanoo (hevonen sanoo ihahhaa, lehmä ammuu). Moni tietää jo paljon. Matkikaa yhdessä eläinten ääniä. Pienet vauvatkin omaksuvat koko ajan tietoa, vaikeivat vielä itse ääntelisi, joten tehkää eläinäännet vanhempien kanssa. Lausu Piippolan vaaria loruna, kun näytät kunkin eläimen kuvaa. Laula Piippolan vaarista yksi säkeistö malliksi.

On aika jakaa soittimet. Käytettävissä olevista soittimista riippuen voi ottaa marakasseja, rumpuja, ihan mitä vaan. Kaikille voi myös jakaa erilaiset soittimet ja vaihtaa välillä, jotta kaikki saavat kokeilla monenlaisia. Vauvat eivät vielä huomaa, onko itse saanut kokeilla sitä hauskan näköistä rumpua, mutta nelivuotias kyllä huomaa. Kannattaa siis varata aikaa, jos soitetaan erilaisia soittimia ja vaihtaa usein. Pienemmät eivät vielä itse osaa soittaa rytmissä. On hyvä, että vanhemmat soittavat mukana, jolloin kuulokuva pysyy tasaisena.

Yksi tapa soittaa kappale on siten, että yksi kerrallaan lapsi arpoo yhden eläinkuvan. Mietitään, mitä se eläin sanoikaan. Sitten soitetaan säkeistö kyseiseen eläimeen liittyen. Lapsi antaa tempon tietoisella eleellä tai opettaja nappaa sykkeen jostakin lapsen liikkeestä ja soitetaan koko kappale

kyseiseen tempoon. Voidaan myös tehdä niin, että vain lauletaan alkuosa ja soitetaan vasta B-osassa.

Piippolan vaarilla oli talo hiiala hiiala hei! *Lauletaan*

Vaari se hoiteli kanojansa hiiala hiiala hei!

Kot kot siellä ja kot kot täällä, siellä kot, täällä kot, *Soitetaan*

joka puolella kot kot,

hiiala hiiala hei! *Lauletaan*

Jos on aikaa, voi myös mielikuvitusta käyttäen soittaa lasten soittimilla kanarytmejä, hevosrytmejä, lehmärytmejä ja muita. Samalla hahmotetaan sitä, että koska kana on pienempi, se kulkee nopeampaan ja pienemmällä äänellä kuin suuri heppa, mikä ravaa kovaa vauhtia ja jonka kavionkopse kaikuu kauas.

Voit näyttää aina kuvaa siitä eläimestä, mistä lauletaan.

Leikki-idea:

Näytä kanan kuvaa. Lapset saavat näyttää, kuinka kana liikkuu. Lauletaan ja leikitään:

Piippolan vaarilla oli talo hiiala hiiala hei! *Kuljetaan kuten kana*

Vaari se hoiteli kanojansa hiiala hiiala hei!

Kot kot siellä ja kot kot täällä, siellä kot, täällä kot, *Lauletaan paikallaan*

joka puolella kot kot,

Piippolan vaarilla oli talo hiiala hiiala hei! *Kuljetaan kuin kana*

Kun opetellaan eläinhuudahdusten sanomista oikeaan kohtaan, leikissä toteutuu sama idea kuin Jos sul lysti on -kappaleessa. Näin rytminkäsittelytavoite toteutuu ja johdonmukaistuu. Lisäksi opitaan uutta eläimistä. Opitaan yhdistämään oikea eläin oikeaan äänteeseen. Lisäksi käytetään mielikuvitusta, kun mietitään, kuinka mikäkin eläin kulkee. Pienemmät lapset eivät osaa itse vielä ehdottaa, kuinka eläin liikkuu, mutta heistä voi ottaa ideoita. ”Petteri näyttää meille kanan kävelyä, tehdään perässä” -tyyppisesti. Itse voi myös heittää ideoita, voidaan välillä kulkea kontallaan tai ryömiä tai kulkea oikein korkealla ja ylväästi. Samalla kehonhahmotustavoite toteutuu. Vauvat voidaan nostaa heppasäikeistössä syliin köröttelemään tai vaikka niskan taakse ratsastamaan.

Kanasäkeistössä voidaan nokkia neniä yhteen, ankkasäkeistössä kävellä keinuen puolelta toiselle kuin ankat. Lapsi tuntee sykkeen omassa kehossaan vanhemman liikkeen mukana.

Piippolan vaarista saa varioitua vaikka mitä, kaikkea ei millään ehdi yhteen tuntiin eikä tarvitsekaan. Tämä on hyvä esimerkki laulusta, joka kannattaa ottaa uudestaan seuraavilla tunneilla.

4. Air (J.S.Bach)

Laita musiikki soimaan. Aseta lattialle lakana tai matto, jonka päälle pyydä lapset makaamaan tai istumaan. Pyydä sulkemaan silmät ja kuuntelemaan musiikkia. Kerro, että kohta kana käy silittämässä sulillaan jokaista lasta. Tässä toteutuu vuoron odottamistavoite sekä mielikuvituksen aktivointi. Ota höyhen tai sulka ja kierrä jokaisen lapsen luona. Jos sulka on lyhyt eli silittelijän pitää olla hyvin lähellä, voi 0-2 -vuotiaiden kanssa varsinkin ensimmäisillä tunneilla antaa sulan vanhemmalle, joka silittää sillä lasta.

Variaatio:

Jos höyheniä on paljon, voi niitä kerätä liinan päälle ja heittää ilmaan lasten katsoessa ja musiikin soidessa. Värikkäiden höyhenten putoaminen on kaunista, niitä on mukava ihmetellä musiikin soidessa. Höyhenten puhaltelu on myös hauskaa ja opettavaista. Vanhempi-lapsi ryhmissä höyhenet lentävä paremmin vanhemman kämmeneltä, sillä pienen vauvan tai taaperon kämmen on usein nihkeä. Höyhenien heittelyyn on varattava hyvin aikaa. Lapsista on hauskaa kerätä höyheniä opettajan apuna, mutta puuhaan menee aikaa ja se on niin mielenkiintoista, että sitä on hauska toistaa monta kertaa.

Jos ensimmäisellä tunnilla aikaa on enää vähän, jätä loppurauhoittuminen väliin ja mene suoraan soittorasiaan. Kiireisestä loppurauhoittumisesta ei ole hyötyä, vaan on parempi jättää enemmän aikaa soittorasian ihmettelyyn.

5. Suljen ihanan soittorasian (*suomalainen kansansävelmä*)

Jos käytössäsi on soittorasia, avaa se ja anna lasten ihmetellä hetki musiikkia ja rasiaa. On hyvä muistuttaa, että nyt katsotaan ja kuunnellaan, ei kosketa. Kun kaikki ovat saaneet nähdä rasian, sulje se ja laulakaa loppulaulu piirissä.

Suljen ihanan soittorasian	<i>Tehdään käsistä ”rasia”, suljetaan se kämmenet kuperana kiinni</i>
Kierrän lauluni kippuraan	<i>Kierretään käsiä toistensa ympäri</i>
Muiston mukavan taskuun taputan	
siihen saakka, kun tavataan	<i>Taputetaan reisiä rytmissä</i>
Kiitän, kumarran	<i>Ristitään kädet eteen, kämmenet olkapäissä kiinni ja kumarretaan</i>
Niiaan, vilkutan	<i>Niataan ja vilkutetaan</i>
Pian taas yhdessä laulellaan	<i>Vilkutetaan loppuun</i>

Laulun lopuksi voitte antaa isot aplodit muskarilaisille, ja hyvästellä seuraavaan kertaan.

Kaikki haastatteleman musiikkileikkikoulun opettajat olivat yhtä mieltä siitä, että vähemmän on enemmän. Keskitytään yhteen asiaan kerrallaan, ja toistetaan paljon samoja lauluja, niin lapset saavat tunteista enemmän irti.

Helppo varaleikki on esimerkiksi liike-pysähdys-leikki. Opettaja soittaa kappaletta itse tai levytä, ja lapset liikkuvat eri tavoin kappaleen tahtiin. Tässä voitaisiin esimerkiksi liikkua jonkun maatilalla eläimen lailla teeman mukaisesti. Kun opettaja keskeyttää soiton, täytyy lasten olla ihan liikkumatta paikoillaan. Ja musiikin jatkuessa liike jatkuu. Leikistä saa mielenkiintoisemman, jos mukana on esimerkiksi jokin pehmolelu, joka ”käy tarkastamassa”, että kaikki ovat liikkumatta. Tähän teemaan sopiva varaleikki on myös Maatilalla-loru (kts. Lorut).

Jos käykin niin, että aika alkaa loppua käsken, jätä huolelta jokin puuha pois. Parempi tehdä rauhassa vähän asioita, kuin kiirehtiä käymään kaikki läpi. Jokainen opettaja on erilainen, ja yllä oleva tuntisuunnitelma on suuntaa-antava ja tarkoitettu vain auttamaan sinut alkuun.

Seuraavalle tunnille:

Tästä suunnitelmasta ottaisın seuraavalle tunnille Alku-ja loppulaulun lisäksi myös laulut Jos sul lysti on ja Piippolan vaari. Piippolan vaarissa toimintaa kannattaa varioida, mutta myös toistaa jokin ylläolevista leikkiehdotuksista samanlaisena. Riippuen siitä, kuinka laulu toimi ensimmäisellä tunnilla, voidaan tämäkin tunti keskittyä siihen tai ottaa rinnalle jokin uusi puuha, esimerkiksi toinen maatala-aiheinen laulu tai loru.

Vanhempien kanssa toimiminen

Annukka Knuutila muistutti, että muskarissa opettaminenkin on asiakaspalvelutyötä. Musiikkileikkikoulussa käydään vapaaehtoisesti. Pelkästään lapset eivät muskarissa käymisestä päättä. Sen päätöksen tekevät loppukädessä vanhemmat. Vanhempien kanssa kannattaa jutustella ennen ja jälkeen tuntien. Välillä voi laittaa viestiä, kuinka on mennyt ja millaisia aiheita on muskareissa käsitelty. Vanhempien kanssa kommunikoidessa saa paljon selville myös kunkin lapsen tilanteesta. Joku on saattanut olla todella väsynyt tunnilla, ja vanhemman kanssa jutellessa käy ilmi, että perhe on vasta palannut lomamatkalta.

Lapset ryhmissä ilman vanhempia

Vasta kolmen vuoden ikäisinä lapset tulevat muskariin ilman vanhempia. Joskus tämä muutos voi tuntua lapselle isolta asialta etenkin, jos hän ei käy päiväkodissa. Miksi hänen pitää jäädä yksin, miksi isi tai äiti lähtee? Siirtymistä voi helpottaa se, että ensimmäiset tunnit vanhemmat istuvat katsomassa tunteja. Annukka Knuutila neuvoi hyvän vinkin lasten totuttamiseen: vanhempi voi saada ”puhelun” ja siirtyä ulos puhelin korvalla puhumaan. Ensimmäisiä kertoja hän voi tulla takaisin myöhemmin, mutta jollakin kerralla jääkin ulos odottamaan tunnin loppumista. Lapsi ei

välttämättä edes huomaa, ettei vanhempi palannutkaan ja alkaa tottua siihen, että tämä on tunnin loputtua odottamassa oven takana.

Vanhempien ohjaaminen vanhempi-lapsi ryhmissä

Vanhempi-lapsi ryhmissä lapsi on aina pääosassa. Lapsista saa sen energian, jota itse tarvitsee muskarin vetämiseen. Vanhempiin tulee totta kai ottaa kontaktia etenkin tunnin alussa ja lopussa, mutta ohjeistuksetkin voi kertoa lapsen kautta. ”Saat tulla soittamaan itse tai vanhemman kanssa” on vinkki vanhemmalle siitä, että jos lapsi ei uskalla itse tulla voi vanhempi tulla mukaan. Jokainen vanhempi on erilainen ja toimii lapsensa kanssa eri tavalla. Vanhemmat katsovat lapsensa perään sen verran, kun kokevat tarpeelliseksi. Vanhemmille on hyvä ohjeistaa, että turvallisuus on heidän vastuullaan, sillä he tuntevat lapsensa parhaiten ja tietävät, mitä tämä osaa tehdä omin voimin ja mikä voi olla vaaratilanne.

Yleensä yhteistyö on helppoa, mutta joskus voi olla, että vanhemmalla on eri käsitys siitä, mikä on sopivaa käytöstä ja mikä ei. Jos lapsi kävelee ympäriinsä, muttei aiheuta vaaratilanteita, on tämä hyväksyttävää käytöstä. Jos lapsi taas kiertelee tönimässä tai lyömässä toisia lapsia, on opettajan puututtava tilanteeseen, jos vanhempi ei tee mitään. Tilanteesta kannattaa jutella vanhemman kanssa tunnin päätyttyä.

Jos vanhempi ihmettelee, kannattaako tunnille tulla, jos lapsi ei keskity vaan hortoilee ympäriinsä, voi huolehti kertoa, että kannattaa. Lapsi imee itseensä jatkuvasti uutta tietoa. Ärsykeitä voi olla niin paljon, että aloilleen asettuminen on vaikeaa. Kotona lapsi saattaa yllättää ja alkaa lauleskella jotakin muskarissa käytyä laulua. Omaksuminenhan tapahtuu myös kuulemalla.

Opettajalla langat käsissä

Ryhmissä, joissa lapset ovat ilman vanhempia, opettaja on vastuussa turvallisuudesta ja ylipäättään ryhmän toiminnasta. Yleisesti ottaen lapsista on hauskaa olla muskarissa leikkimässä, ja he toimivat opettajaa kuunnellen. Eteen voi kuitenkin tulla erilaisia tilanteita, joissa yksi lapsi häiritsee ryhmän toimintaa. Kaikki haastattelemani musiikkileikkikoulun opettajat olivat sitä mieltä, että ”ei se yksi lapsi, vaan se toinen”. Eli jos yksi lapsi ei syystä tai toisesta keskity leikkiin, vaan puuhaa

omiaan tai on sivussa, on tämä vielä sallittua. Jos muut alkavat matkimaan, alkaa tunnin toiminta rakoilla. Tällöin opettajan on nimenomaan saatava matkijat takaisin leikkiin, ja leikki voi jatkua.

Lapset ovat hyväntahtoisia ja harvoin aiheuttavat häiriötä tahallaan. Yhteiset pelisäännöt kannattaa tehdä kaikille selväksi, jotta homma sujuu selkeästi ja voidaan keskittyä hauskaan yhteismusisointiin ja -leikkiin.

Jos ryhmä ei toimi yhden lapsen käytöksen takia, se ei tarkoita sitä, että opettaja olisi huono. Lapset ja ryhmät ovat erilaisia. Jos tunnin toiminta häiriintyy suuresti yhden lapsen toiminnan takia, älä epäröi pyytää apua kokeneemmalta opettajalta. Neuvoja ja apua kyllä löytää, kun pyytää. Joskus myös vanhemmat on hyvä ottaa mukaan miettimään apukeinoja.

Alla muutama esimerkki haastavista tilanteista, ja keinoista niiden hoitamiseen.

Levoton lapsi

Joskus jollakin lapsella voi olla suuria vaikeuksia pysyä pitkään paikallaan. Tässä voi olla takana jotakin keskittymishäiriötäkin, mistä opettajalle ei ole kerrottu. Levottomuus ei haittaa. Lapsen voi antaa välillä käydä tekemässä pyörähdysten luokan ympäri. Tämä auttaa purkamaan energiaa, ja lapsi jaksaa taas hetken istua. Lapset ovat sopeutuvaisia ja ymmärtäviä sekä tottuvat pian siihen, että yksi lapsi käy välillä pyörähtämässä ja tulee sitten takaisin.

”En tee”

Joskus joku lapsista saattaa päättää, että hän ei leiki. Tähän voi olla eri syitä. Ehkä lapsi on tarkkailijaluonne ja tahtoo ensin seurata, mitä tapahtuu, ennen kuin tulee mukaan. Häntä saattaa myös väsyttää. Niin kuin Anu Laasonen-Vuori totesi: ”Ei aikuinenkaan aina jaksaa, miksi lapsen pitäisi”. Lapsen voi antaa istua sivussa leikistä. On kuitenkin hyvä, että hän tiedostaa, että leikkiin voi palata, kun tahtoo. Tämän voi näyttää lapselle esimerkiksi kertomalla, että ”tässä on sinun paikkasi, tule sitten siihen, kun olet valmis”.

Rajojen kokeilija

Joku lapsi saattaa haluta uhmata opettajaa ja katsoa, mihin asti voi vetää rajaa. Lasta kannattaa ohjata leikin kautta takaisin. Esimerkiksi jos leikissä lapset ovat hiiriä, jotka hiipivät, ja yksi lähtee juoksemaan huimasti liukkaalla lattialla, voi opettaja sanoa, että ”katsokaa, tuolta tulee kissa, hiivitään kaikki hiiret koloon tai se nappaa meidät”, niin lapsi saattaakin innostua takaisin leikkiin, ja hiipii koloon muiden mukana. Jos lapsi ei tee mitään vaarallista, voi opettaja ottaa lapsen tarjoaman toiminnan leikkiin mukaan: ”katsokaa, Jenna-hiiri lähtikin hyppelemän tuonne, mennäänpä muut hiiret katsomaan, mitä jännää se on löytänyt”.

Hyvä keino on myös se, että lapset, jotka tekevät ohjeen mukaan, saavat siitä jotain iloa. Olin sijaistamassa kolmivuotiaiden ryhmässä, jossa pupujen piiloleikin jälkeen kaksi muskarilaista jäi piiloon eikä tullutkaan pyynnöstä pois. Totesin, että ne ”puput”, jotka olivat ohjeistamassani paikassa, pääsivät pompottamaan Paavo-pupua ”trampoliinille” (pupua pompotettiin lakanan päällä). Kesti noin kaksi sekuntia, kun loputkin lapset olivat paikalla, olihan jotain hauskaa tiedossa.

Jos leikin keinot eivät toimi ja lapsi aiheuttaa vaaratilannetta ja intouttaa muita mukaansa (esimerkiksi lapset juoksevat ympäriinsä ja tilassa on paljon tavaroita, joihin voi törmätä), pitää opettajan laittaa leikki kesken ja käyttää auktoriteettiaan: ”Tämä leikki ei jatku, ennen kuin kaikki olette tässä istumassa”. Pidä pää kylmänä ja näytä, että olet vakavissasi, niin lapset kyllä tulevat. Kun kaikki ovat istumassa, voi aloittaa uuden leikin ja pitää tunnin tunnelman positiivisena.

Opettajan rooli kasvattajana

Opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen käytökseen, ymmärrykseen ja ajattelutapaan positiivisesti tai negatiivisesti. Anu Laasonen-Vuori totesi haastattelussa, että oma esimerkki on tärkein, sillä lapset katsovat aikuisista mallia. Tämä kulkee käsi kädessä Sari Lajusen mielteiden kanssa; käytöstapoja kuuluu opettaa, ja ne tulevat opituksi, kun niitä käyttää itse. Sanotaan ole hyvä kun annetaan soitin, sanotaan kiitos kun oppilas ojentaa jotakin, tervehditään ja hyvästellään.

Annukka Knuutilan mukaan opettajan pitää olla mukana suurella sydämellä. ”Jos levottomasti käyttäytyvä lapsi alkaa ärsyttää, kysyn itseltäni olenko syönyt tarpeeksi, olenko väsynyt, onko

minulla liikaa töitä. Aina pitää muistaa, että edessä on ihmeellinen ihmistäimi”. Mielestäni ohje on hyvä. Vaikka lapsi kuinka koittaisi saada reaktiota aikaiseksi, opettajan on pysyttävä tilanteen yläpuolella. Lapsi kaipaa rajoja tunteakseen olonsa turvalliseksi, ja opettajan on ne osattava - ja ennen kaikkea uskallettava asettaa.

Kannustaminen on tärkeää. Varsinkin arat lapset kaipaavat kannustusta, joten on hyvä antaa kiitosta rohkeasta soitosta. Sari Lajunen totesi, että kannustamista voi tehdä eri tavoin: esimerkiksi näyttämällä peukkuja tai pienellä kommentilla. Jos aina on hyvin suurisanainen ja -eleinen, voi kannustus menettää tehoaan. Kannustuskin toimii opettajan persoonan kautta. Kannusta tavalla, joka on itsellesi luonteva. Liikaa ei tarvitse yrittää.

Taidekasvatus kannattaa myös muistaa. Jos soitetaan niin, että jokainen soittaa sooloa vuorollaan, annetaan solistille pienet aplodit!

Muskarissa käytettävät instrumentit

Säestyssoittimet

Muskarissa voi käyttää monenlaisia soittimia säestämiseen. Tärkeää on, että opettajan soittama musiikki on laadukasta. Täydellistä ei tarvitse olla, mutta miellyttävän kuuloista korville. Käytä siis mieluiten sellaista soitinta, joka on sinulle ennestään tuttu. Säestyssoittimena piano ja kitara ovat siitä mukavat, että niissä on kuuluva ääni. Aina ei ole mahdollista saada pianoa tilaan, joten alkeellinenkin kitaransoittotaito on eduksi.

Yksi kätevä muskarisoitin on kovasti yleistynyt ukulele. Soinnut ovat erittäin helposti opittavissa, vaikka ei olisi kielisoittimia koskaan ennen soittanut. Ukulele on kätevä myös kokonsa puolesta. Se kädessä pystyy opettajakin osallistumaan moneen leikkiin, vaikka soittaisikin samalla. Moni muskariopettaja käyttää myös kannelta toisinaan säestyssoittimena. Sekin on kaunisääninen ja helpposoittainen ja -kokoinen soitin.

Yhteissoittosoitimet

Musiikkileikkikoululuokasta löytyvä tarpeisto vaihtelee suuresti riippuen työnantajasta. Yleensä käytössä on kuitenkin paljon rytmisoittimia. Marakassi on kätevä rytmisoitin kaikenikäisille. Pienet vauvatkin pystyvät pitämään sellaista kädessään itse, onhan se helistimen lähisukulainen. Ääni on hauska ja kevyt, ja marakasseilla saa helposti kappaleet svengaamaan.

Rumpuja on paljon erilaisia. Djembe-rummut ovat melko suuressa käytössä monissa paikoissa. Rummut ovat joka ikäryhmän suosiossa, ja sopivat monentyyppiseen soittoon, perusrytmiä soittaessa kuin myös erilaisia luonnonääniä matkiessa.

Laattoja on myös monessa paikassa. Perinteisesti niitä löytyy D-duurin ja C-duurin sävelille. Kannattaa lajitella laatat jo valmiiksi ennen tuntia. Niiden jakaminen on sujuvampaa, kun ei tarvitse tihrustaa laattoihin merkittyjä säveliä.

Isommissa organisaatioissa on myös esimerkiksi kanteleita tarjolla. Kantele on lapsista mielenkiintoinen soitin, ja etenkin 3 - 5-vuotiaiden kanssa sitä on mukava soittaa, kun sillä voi opetella jo oikeita sointuja.

Boomwhackersit ovat myös hauskoja soittimia. Ne ovat pitkiä putkia, ja jokaisesta kuuluu yksi sävel, kun sitä lyö maahan. Boomwhackerseja on hauska tutkia muutenkin kuin soittimena. Lapsilta voi kysyä, mitä tällä voit tehdä? Moni on keksinyt käyttää putkea keppihevosena tai vaikka kaukoputkena. Soittoon jaksakin keskittyä paremmin, kun tutkitaan soittimia hetki myös leikin näkökulmasta.

Seuraavilta sivuilta löytyy erilaisia muskarisoittimia kuvineen ja nimineen.

Erlaisia muskarisoittimia. Kuvat: Johanna Nylund

Kantele

Ukulele

Chimes

Djembe

Maracas

Sammakkoguiro

Rytmimunat

Kehärumpu

Kelloveli

Triangeli

Guiro

Boomwhackers

Cabasa

Laatat

Opetusmateriaalia

CD-levyjä

Lastenlevyjä on tehty valtavasti. Materiaalia on niin paljon, että on vaikeaa poimia joukosta ne toimivimmat levyt.

Seuraavia CD-levyjä olen itse käyttänyt tunneillani:

Vauvan Vaaka (Perkiö, S & Huovi H, Tammi 2014)

Piilometsän säveliä (Freija, Idée Fixe ja Versomus. 2010)

Karvakorvan laulupurkki (Perkiö, S. ja Huovi, H. Tammi 2010)

Rajaton – Suomen lasten lauluja (Rajaton, Boundless records 2012)

Classics for children (The Decca Record Company Limited, Lontoo 1999)

Esimerkkejä loppurauhoittumiseen soveltuvista taidemusiikin kappaleista:

J. S. Bach – Air (Orchestral suite nro 3 D-duurissa, BWV 1068)

E. Grieg – Peer Günt, Suite op.46 nro 1, Aamu

J. Pachelbel – Canon in D

J. Sibelius – Valse Triste, op.44, nro 1

Laulukirjoja

Tässä muutama laulukirja, joita olen eniten käyttänyt omilla tunneillani.

Kultainen lastenlaulukirja (Kari, V & Huttunen, P. F-Kustannus OY. Helsinki 2009)

Vauvojen laulun aika (Alho, E, Hautsalo, H & Perkiö, S. WSOY-Kirjapainoyksikkö. Porvoo 2000)

Vauvan Vaaka (Perkiö, S & Huovi, H, Tammi 2014)

Joulu- ja kevätjuhlan järjestäminen

Joulujuhla ja kevätjuhla ovat ihania tilaisuuksia päättää lukukausi hausalla yhteisellä ajanvietolla. Se on myös lapsille aivan uusi kokemus, sillä monet muskarilaiset eivät ole koskaan olleet minkäänlaisessa joulu- tai kevätjuhlassa. Juhla on tilaisuus näyttää osaamista, kutsua isovanhemmat tai kummit paikalle jakamaan musisoinnin iloa ja saada hauska päätös tunneille.

On mukavaa, jos jokainen ryhmä esittää jotakin päätösjuhlissa. Esitys voi olla simppele leikki, mitä on tunneilla tehty, ja minkä kaikki jo osaavat. Esityksen lopuksi kumarretaan, ja yleisö antaa aplodit reippaille esiintyjille. Jos jotakuta lasta ujostuttaa eikä hän halua esiintyä, hän saa olla katsomassa. Pakottamisesta voi jäädä ikäviä muistoja. Lapsi esiintyy sitten, kun se tuntuu mukavalta. Juhlissa voi myös tarjota mehua ja pientä purtavaa. Omien muskarilaisten vanhemmilta kuulin, että mehusta oli puhuttu kotona pitkään, sillä monelle se on harvinaista herkkua ja kuuluu nimenomaan juhliin.

Juhlan järjestämiseen on eri tapoja. Juhla voidaan järjestää samassa tilassa kuin muskaritkin tai viedä eri tilaan. Sari Lajuselta tuli hieno idea; muskarin päättäjäisiä voi yhdistää palvelutalokäynteihin. Palvelutalot ottavat mielellään vieraita arkea piristämään, ja lapsillekin tämä on hieno uusi kokemus tutustua uusiin ihmisiin.

Oli juhla missä tahansa, se on hauska aloittaa jollain yhteisellä puuhalla. Voidaan vaikka yhdessä laulaa kaikille tuttu alkulaulu tai leikkiä jokin helppo, kaikille tuttu leikki. Jos esitykset saa jollakin tavalla linkitettyä toisiinsa, voi juhlasta tehdä tarinanomaisen esityksen, jossa juoni etenee joka esityksen välillä. Opettaja voi toimia kertojana. Tilaisuuden loppuun on hauska jättää vähän vapaata oleskelua, niin voidaan yhdessä vielä jutella ennen lopetusta. Tuttuun loppulauluun on kiva lopettaa myös juhla. Juhla kokoaa lukuvuoden mukavasti, ja seuraavat tunnit alkavat sitten uusien ideoin.

Lopuksi

Tämä opas on vain pintaraapaisu musiikkileikkikoulun opettajan ammattiin. Sen tarkoitus on auttaa sinut alkuun. Jos tahdot toimia musiikkileikkikoulun opettajana päivätyöksesi, kehotan syventämään tietämystäsi niin paljon kuin voit. Yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa voi opiskella varhaismusiikkikasvatusta, ja tietoutta voi myös lisätä itsenäisesti esimerkiksi käymällä seuraamassa muiden opettajien tunteja sekä perehtymällä kirjallisuuteen. Hyviä kirjoja ovat mm. Musiikkiliikunnan käsikirja 1 & 2 (Juntunen, Perkiö & Simola-Isaksson 2010), Vauvojen laulun aika (Alho,, Hautsalo & Perkiö 2000) sekä Rytmikylvyn Pikku-kuplat (Kivelä-Taskinen 2008). Tarkemmat teostiedot löytyvät lähdeluettelosta. Näistä teoksista löytyy tietoa lapsen kehitysvaiheista sekä hyviä leikkejä ja lauluja, joita voi soveltaa omien tuntien suunnittelussa.

Omalla lyhyellä opettajan urallani olen kokenut niin onnistumisia kuin omien kykyjeni epäilyä. Mitä enemmän tätä työtä teet, sitä enemmän opit ja kehityt. Lapset ovat ihania ja hyväksyvät sinut juuri sellaisena opettajana kuin olet. Pidä huumori ja positiivisuus mukana ja ole oma itsesi. Se riittää pitkälle!

Lähteet

ALHO, Eve, HAUTSALO, Hilikka ja PERKIÖ, Soili. Vauvojen laulun aika. 2000. Porvoo: WSOY-kirjapainoyksikkö.

JORDAN-KILKKI, Päivi, KAUPPINEN, Eija & KOROLAINEN-VIITASALO, Eeva. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

JUNTUNEN, Marja-Leena, PERKIÖ, Soile. & SIMOLA-ISAKSSON, Inkeri. 2010. Musiikkia liikkuen - Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Julkaisija: WSOYPro Oy.

KIVELÄ-TASKINEN, Elina & Kultanuotti. 2008. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Espoo: Multiprint Oy.

KNUUTTILA, Annukka. Musiikkileikkikoulun opettaja. Haastattelu 2017-04-06. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu

LAASONEN-VUORI, Anu. Musiikkileikkikoulun opettaja (Musiikkipedagogi AMK, Lto). Haastattelu 2017-04-05. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu.

LAJUNEN, Sari. Musiikkileikkikoulun opettaja (Musiikkipedagogi AMK). Haastattelu 2017-04-05. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu.